

- პულიტიკური მონაწილეობა
- განათლება
- ჯანდაცვა
- სტრუქტურული საკითხები
- დასაძვინება და ძალთა მობილიზირება
- ოქსპორტი ძალადობა
- ძალთა უფლებები
- ინფრასტრუქტურა
- სხვადასხვა
- ოქსპორტი ძალადობა
- ძალთა უფლებები
- ინფრასტრუქტურა
- სხვადასხვა
- განათლება
- ჯანდაცვა
- სტრუქტურული საკითხები
- პულიტიკური მონაწილეობა
- ოქსპორტი ძალადობა
- ძალთა უფლებები
- ინფრასტრუქტურა
- სხვადასხვა
- ოქსპორტი ძალადობა
- ძალთა უფლებები
- ინფრასტრუქტურა
- სხვადასხვა
- განათლება
- ჯანდაცვა
- სტრუქტურული საკითხები
- პულიტიკური მონაწილეობა
- ოქსპორტი ძალადობა
- ძალთა უფლებები
- ინფრასტრუქტურა
- სხვადასხვა

**პოლიტიკური
პრაქტიკის
ნიმუშები
პროგრესის**

**განდარბობა
და ქვეყნის სტრუქტურა**

ჰოლოცოკური
ჰანტიკაზის
გინესანერჯვამ
ჰრობანაშობის

ბანდერ- გბრძნობა და ქანთა საჭირთაშობი

გადიის განვითარების ფონდი
2015

ავტორები:

ქეთი მსხილაძე, ლელა ხომერიკი

რედაქტორი:

თამარ ქინწურაშვილი

მკვლევარები:

ნინო ნარიშკინიძე, მარინა მოდებაძე *ახალციხე*

სედა მელქიშიანი *ახალქალაქი*

ვირჯინია სთოლიარენკო *გარდაბანი*

არინა თავაძარაშვილი *გორი*

გვანცა ლუკავა *გუგდიდი*

ნინო ქათამაძე, თამარ ტაბატაძე, გელა ბოჩიაშვილი *თბილისი*

ოლგა ენდელაძე *მარნეული*

ნინა მარიქიანი *ნინოწმინდა*

ნანა ბაგალიშვილი *სიღნაღი*

საარქივო მისიონარო-ედიტორი.
ჩემოვინა და სწავლობს

ცენტრი

პროექტი საარქივო სისტემების განვითარების, რეფორმებისა და სწავლების ცენტრის მხარდაჭერით განხორციელდა.

WWW.MDFGEORGIA.GE

ISBN 978-9941-0-7610-7

IBDESIGN-ის დიზაინი

ნიმუხი

2013 წლის 27 ოქტომბრის საპრეზიდენტო არჩევნების შესახებ ეუთოს დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ოფისის სადამკვირვებლო მისიის მიერ მომზადებულ საბოლოო ანგარიშში აღნიშნულია, რომ საარჩევნო კამპანიის დროს ამომრჩევლებთან საჯარო შეხვედრებზე ქალების დასწრება 25%-დან 50%-მდე მერყეობდა. ამასთანავე საერთაშორისო დამკვირვებლებმა ყურადღება გაამახვილეს იმ გარემოებაზე, რომ წინასაარჩევნო კამპანიებისა და პლატფორმების ფორმატში უშუალოდ ქალებთან დაკავშირებულ საკითხებზე მსჯელობა არ ხდება და კანდიდატთა უმრავლესობა ძირითადად ქართულ ოჯახში ქალების ტრადიციულ როლზე საუბრით შემოიფარგლება.¹

2013 წლის საპრეზიდენტო არჩევნების ანგარიშში სადამკვირვებლო მისია პოლიტიკურ პარტიებს შემდეგი სახის რეკომენდაციას აძლევს:

„სასურველია, რომ პარტიებმა და კანდიდატებმა განიხილონ გენდერული საკითხების საკუთარი წინასაარჩევნო კამპანიის

---

¹ 2013 წლის 27 ოქტომბრის საპრეზიდენტო არჩევნები, საქართველო. ეუთოს დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებების ოფისის არჩევნებზე სადამკვირვებლო მისიის საბოლოო ანგარიში. 14 იანვარი 2014. გვ. 17. <http://www.cesko.ge/uploads/other/26/26869.pdf>

სტრატეგიაში ჩართვის საკითხი, რათა მათ როგორც მამაკაცი, ისე ქალი ამომრჩევლების ინტერესების უკეთესად წარმოდგენა შეძლონ“.²

ზემოაღნიშნულმა რეკომენდაციამ გვიბიძგა, ერთი მხრივ, შეგვესწავლა, უთმობენ თუ არა პოლიტიკური პარტიები თავიანთ საარჩევნო პროგრამებში ქალებისთვის აქტუალურ საკითხებს ყურადღებას და მეორე მხრივ, გაგვერკვია ის თემატიკა, რომელთა ასახვა ქალებს პოლიტიკოსთა საარჩევნო პლატფორმებში სურთ.

წინამდებარე გამოცემა ორი ნაწილისგან შედგება: პირველი ნაწილი ეყრდნობა დოკუმენტების ანალიზს და 2014 წლის ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნებში გამოვლენილი კვალიფიციური საარჩევნო სუბიექტების საარჩევნო პლატფორმებს მიმოიხილავს; მეორე ნაწილში წარმოდგენილია საქართველოს 9 ქალაქში ჩატარებული გამოკითხვის შედეგები, რომელიც პოლიტიკურ პარტიათა საარჩევნო პროგრამებში ქალთა საჭიროებების ასახვას ისახავდა მიზნად; ხოლო დასკვნით ნაწილში კი მოცემულია რეკომენდაციები, რომლებიც ორთავე კვლევას ეფუძნება.

---

² იქვე, გვ.40

პროექტის შესახებ

გამოცემა მომზადდა პროექტის „ქალები ცვლილებებისთვის“ ფარგლებში, რომელიც „მედიის განვითარების ფონდმა“ საქართველოს ცენტრალური საარჩევნო კომისიის საჯარო სამართლის იურიდიული პირის – „საარჩევნო სისტემების განვითარების, რეფორმებისა და სწავლების ცენტრის“ მხარდაჭერით განახორციელა.

პროექტი მიზნად ისახავდა საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ პროცესებში ქალთა თანაბარი ჩართულობის მხარდაჭერას; საარჩევნო პროცესში ჩართულ სუბიექტებს (ამომრჩეველი, პოლიტიკური პარტიები, სამოქალაქო ლიდერები) შორის თანამშრომლობის ეფექტიანი მექანიზმის შექმნას; პარტიათა საარჩევნო პროგრამებში გენდერული საკითხების სრულფასოვანი ასახვის ხელშეწყობას; ახალი ლიდერი ქალების წარმოჩენასა და სტიმულირებას.

დასახული ამოცანებიდან გამომდინარე, „მედიის განვითარების ფონდმა“ საქართველოს 9 ქალაქში (თბილისი, გორი, მარნეული, ახალციხე, ახალქალაქი, გარდაბანი, სიღნაღი, ზუგდიდი, ნინოწმინდა), ლიდერ ქალთა თანამშრომლობის ქსელის ადგილობრივი წარმომადგენლების მონაწილეობით, გამოკითხვა ჩაატარა. გამოკითხვის შედეგების განხილვა პოლიტიკური პარტიების რეგიონულ წარმომადგენლებთან, მედიასთან და არასამთავრობო სექტორთან ერთად მრგვალი

მაგიდების ფორმატში საქართველოს 5 ქალაქში (გორი, ახალქალაქი, გარდაბანი, სიღნაღი, ზუგდიდი) გაიმართა. ტრენინგები რეგიონებში (სიღნაღი, ახალქალაქი, ზუგდიდი, ნინოწმინდა, გარდაბანი) კი ქალთა სამოქალაქო და პოლიტიკური აქტივობის ხელშეწყობას ისახავდა მიზნად.

პროექტის ერთ-ერთი ამოცანა – საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ პროცესებში ქალთა თანაბარი ჩართულობის ხელშეწყობა – მხოლოდ ქალი პოლიტიკოსების რაოდენობის გაზრდას არ გულისხმობს, არამედ ამ ამოცანის ერთ-ერთ კომპონენტად მოიაზრება. პროექტის განხორციელების პროცესში აქცენტი უფრო კეთდებოდა ქალების გააქტიურებაზე იმ საკითხების ადვოკატირებაში, რომლებიც უშუალოდ მათ ეხებათ, მათთვის აქტუალურია და ამ აქტიურობის გზით ქვეყნის საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ პროცესებზე გავლენის მოხდენაზე. ეს გავლენა მხოლოდ ხელისუფლების გადაწყვეტილებებზე შემოქმედებას არ გულისხმობს, არამედ ცალკეული პოლიტიკური პარტიების ხედვების ფორმირებასა და ინიციატივებზე ზეგავლენას. აქედან გამომდინარე, ამ ამოცანის კიდევ ერთი კომპონენტი ქალების, როგორც ამომრჩევლების გაძლიერების ხელშეწყობა იყო, რაც შემდეგ საკითხებს გულისხმობს:

- პარტიების მიერ საარჩევნო თუ არასაარჩევნო პერიოდებში გამართულ საჯარო შეხვედრებში ქალების მონაწილეობის გაზრდას;
- ქალებისთვის საჭირო როტო საკითხების პარტიების წინაშე დაყენებას და აღნიშნული თემატიკის საარჩევნო პროგრამებში ასახვის მოთხოვნას;
- პარტიების პროგრამების უკეთ გაცნობას და აქედან გამომდინარე, ინფორმირებული არჩევანის გაკეთებას.

საჩივრი

I ნაწილი

პოლიტიკური პარტიების

წინასაარჩევნო პროგრამების გენდერმგრძობელობა **11**

ქეთევან მსხილაძე

II ნაწილი

პოლიტიკური პარტიების საარჩევნო პროგრამებში

ქალთა საჭიროებების ასახვა

43

ლელა ხომერიკი

დასკვნა

რეკომენდაციები პოლიტიკურ პარტიებს

79

I ნაწილი

პოლიტიკური პარტიების

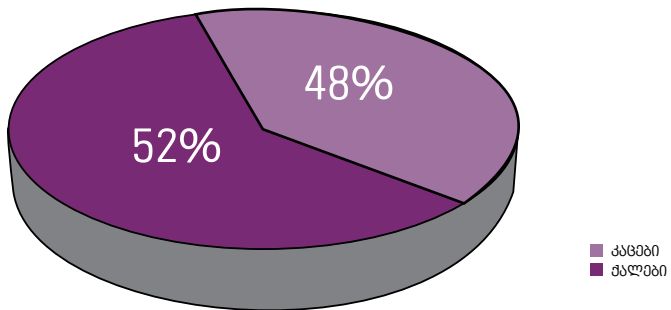
წინასაარჩევნო პროგრამების გენდერმგრძობელი

ქმედვან მსხილაძე

სტატისტიკური მონაცემები

„საქართველოს ეროვნული სტატისტიკური სამსახურის“ მონაცემებით,¹ 2014 წლის მდომარეობით, საქართველოს მოსახლეობა 4 490 500-ს შეადგენს. მათ შორის 2 349 100 ქალია, ხოლო 2 141 400 კაცი. ამრიგად, ქალები საქართველოს მოსახლეობის უმრავლესობას – 52%-ს წარმოადგენენ. მათგან თითქმის 80% სრულწლოვანი, ანუ საარჩევნო ასაკის ქალია.

2014 წლის 15 ივნისის ადგილობრივ არჩევნებში სულ 3 429 748 ამომრჩეველი იყო რეგისტრირებული, მათ შორის 1 844 314 ქალი და 1 585 434 კაცი. არჩევნების პირველ ტურში მონაწილეობა რეგისტრირებულ ქალ-

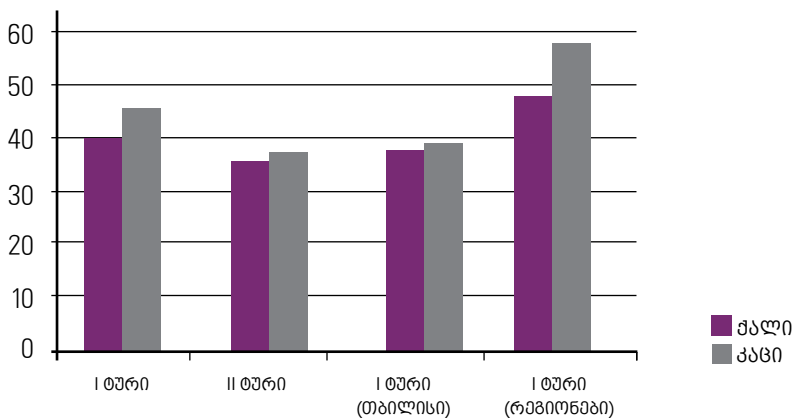
¹ საქართველოს ეროვნული სტატისტიკის სამსახური. გენდერული სტატისტიკა. ქალი და კაცი საქართველოში. http://geostat.ge/cms/site_images/_files/georgian/qali%20da%20kaci.pdf

თა 40%-მა (ანუ 745 604-მა) და რეგისტრირებულ კაცთა 47%-მა (ანუ 739 746-მა) მიიღო.²

მეორე ტურის შემთხვევაშიც მსგავსი სურათია: რეგისტრირებული 947 059 ქალიდან არჩევნებზე ხმის მისაცემად 332 865 ქალი, ანუ 35% მივიდა, ხოლო 768 455 რეგისტრირებული კაციდან – 284 586, ანუ 37%.³

თბილისში, პირველ ტურში რეგისტრირებული 524 313 ქალიდან არჩევნებში საერთო რაოდენობის 36.59%-მა (191 860) მიიღო მონაწილეობა, ხოლო რეგისტრირებული 394 354 კაციდან – 38.32%-მა (151 136). რაც შეეხება რეგიონებს, პირველ ტურში რეგიონებში რეგისტრირებული ქალი ამომრჩევლის 48% და რეგისტრირებული კაცი ამომრჩევლის 57% მივიდა ხმის მისაცემად.⁴

ცხრილი 1. 2014 წლის ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნებში ქალ და მამაკაც ამომრჩეველთა მონაწილეობის სტატისტიკა

² 2014 წლის 15 ივნისის ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი და აღმასრულებელი ორგანოების არჩევნები (I და II ტური), გენდერული სტატისტიკა. საქართველოს ცენტრალური საარჩევნო კომისია.

³ იქვე.

⁴ II ტურის შესახებ მონაცემებისთვის და დამატებითი ინფორმაციისთვის, იხილეთ: 2014 წლის 15 ივნისის ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი და აღმასრულებელი ორგანოების არჩევნები (I და II ტური), გენდერული სტატისტიკა. „საქართველოს ცენტრალური საარჩევნო კომისია“.

როგორც ზემოთ მოყვანილი ციფრები ცხადყოფს, პროცენტული მაჩვენებლების მიხედვით, არჩევნებზე ნაკლები ქალი მივიდა, ვიდრე კაცი. თუ დავუშვებთ, რომ არჩევნებზე არმისული 60% ქალების ნახევარი (რაც მაქსიმალურ დასაშვებ ციფრად მიგვაჩნია) ობიექტური მიზეზების გამო ვერ გამოცხადდა არჩევნებზე (არ იმყოფებოდა ქვეყანაში, ავადმყოფობის გამო და ა.შ.), დანარჩენი 30%, რაც 500 000 ადამიანს აღემატება, შეიძლება „დაკარგულ ქალ ამომრჩევლად“ მივიჩნიოთ. ნახევარი მილიონი ამომრჩეველი სერიოზული ელექტორალური ბაზაა, რომელსაც შეუძლია არჩევნებში მონაწილე პოლიტიკური პარტიის ბედი გადაწყვიტოს (ცხადია, „დაკარგულ“ ამომრჩევლებს შორის კაცებიც არიან, რომელთა 53% ბოლო არჩევნებზე არ გამოცხადებულა, მაგრამ ვინაიდან ჩვენი პროექტი ქალთა საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ჩართულობის გაძლიერების ხელშეწყობას ისახავდა მიზნად, წინამდებარე კვლევა ქალ ამომრჩევლებზეა ფოკუსირებული).

საქართველოში არ ჩატარებულა ისეთი კვლევა, რომელიც საშუალებას მოგვცემდა, გაგვეანალიზებინა ამომრჩეველთა აქტივობა გენდერულ ჭრილში, ქალისა და მამაკაცის განსხვავებული ელექტორალური ქცევა,⁵ არჩევნებზე არგამოცხადების მიზეზები, პარტიების მხარდამჭერთა პრეფერენციების გენდერული თავისებურებები. არც პარტიების მხარდამჭერთა გენდერული სტატისტიკა არსებობს, რომელიც გვიჩვენებდა ამა თუ იმ პარტიის მხარდამჭერთა გენდერულ დიფერენციაციას და პარტიებს შორის გენდერულ სხვაობას. შესაბამისად, პოლიტიკურ პარტიებს არა აქვთ შემუშავებული სტრატეგია, რომელიც გაითვალისწინებდა ამომრჩევლის გენდერულ თავისებურებებს და ფოკუსირებული იქნებოდა ქალი ამომრჩევლების მოზიდვაზე.

ამრიგად, „დაკარგული“ ქალი ამომრჩევლების მოზიდვა და მათთვის ისეთი საკითხები შეთავაზება, რაც მათ მხარდამჭერებად აქცევდა ის ამოცანებია, რომლებიც ნებისმიერმა ხელისუფლებაში მოსვლის პრეტენზიის მქონე პოლიტიკურმა პარტიამ უნდა დაისახოს.

⁵ იხილეთ, თამარ ბაგრატი; საქართველოს პარლამენტის 2012 წლის 1 ოქტომბრის არჩევნების ანალიზი გენდერულ ჭრილში. ნიდერლანდების მრავალპარტიული დემოკრატიის ინსტიტუტისთვის (NIMD). 2013; გვ. 24.

მიმოხილვის მიზანი

წინამდებარე მიმოხილვა პროექტის „ქალები ცვლილებებისთვის“ ერთ-ერთი კომპონენტის – პარტიათა საარჩევნო პროგრამებში გენდერული საკითხების სრულფასოვანი ასახვის ხელშეწყობას ისახავს მიზნად. კვლევა ფოკუსირებულია არა პარტიების, ამომრჩევლების, დეპუტატების, პარლამენტისა თუ მთავრობის გენდერული შემაღვლობის თუ ხელისუფლებაში გენდერული თანასწორობის შეფასებაზე (ამაზე არაერთი კვლევაა მომზადებული)⁶, ან ქალების მოტივირებაზე, გაწვევიანდნენ პოლიტიკურ პარტიებში, არამედ პარტიების წინასაარჩევნო პროგრამების გენდერმგრძობიარობაზე, ანუ რამდენად არის პროგრამებში ასახული ის საკითხები, რომლებიც კონკრეტულად ქალებს ეხება და მათი ინტერესის სფეროში შედის.

მეთოდოლოგია

საარჩევნო პროგრამების გენდერმგრძობიარობის გასაანალიზებლად, გამოყენებულია ბოლო, ანუ 2014 წლის ადგილობრივ არჩევნებში მონაწილე კვალიფიციური საარჩევნო სუბიექტების საარჩევნო პროგრამები. „საქართველოს ცენტრალური საარჩევნო კომისიის“ მონაცემებით, სულ 11 კვალიფიციური საარჩევნო სუბიექტია,⁷ რომელიც თვითმმართველობის არჩევნებში შემდეგ ბლოკებში იყო გაერთიანებული:

ბლოკი „ქართული ოცნება“ („საქართველოს კონსერვატიული პარტია“, „მრეწველობა გადაარჩენს საქართველოს“, „საქართველოს რესპუბლიკური პარტია“, „თავისუფალი დემოკრატები“, „ეროვნული ფორუმი“);

⁶ იხილეთ, მაგალითად, თამარ ბაგრატია; საქართველოს პარლამენტის 2012 წლის 1 ოქტომბრის არჩევნების ანალიზი გენდერულ ჭრილში. ნიდერლანდების მრავალპარტიული დემოკრატიის ინსტიტუტისთვის (NIMD); 2013. ასევე, მაგალითად, ქალები და პოლიტიკური წარმომადგენლობა: გამკვლევი ქალთა პოლიტიკური მონაწილეობის გაძლიერებისთვის საქართველოში; ადამიანის უფლებების სწავლების და მონიტორინგის ცენტრი; 2014.

⁷ <http://www.cesko.ge/uploads/other/29/29500.pdf>

- ბლოკი „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა“ („ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა“, „საქართველოს ქრისტიან-კონსერვატიული პარტია“);
- „ნინო ბურჯანაძე-ერთიანი ოპოზიცია“ („გაერთიანებული დემოკრატიული მოძრაობა“);
- შალვა ნათელაშვილი – „საქართველოს ლეიბორისტული პარტია“ (პ/გ „საქართველოს ლეიბორისტული პარტია“);
- „დავით თარხან-მოურავი – საქართველოს პატრიოტთა ალიანსი“ („საქართველოს პატრიოტთა ალიანსი“).

ვინაიდან 11 პარტია არჩევნებში 5 საარჩევნო სუბიექტის სახით იყო წარმოდგენილი, გასაანალიზებელი საარჩევნო პროგრამაც 5 იყო.

წყაროებად გამოვიყენეთ ზემოაღნიშნული საარჩევნო სუბიექტების ოფიციალურ ვებ-გვერდებზე ხელმისაწვდომი საარჩევნო პროგრამები და ასევე კითხვარი, რომელიც ამომრჩეველთა საინფორმაციო ვებ-გვერდზე <http://partiebi.ge>⁸ არის ხელმისაწვდომი.

უნდა აღინიშნოს, რომ თვითმმართველობის არჩევნებისთვის ყველა საარჩევნო სუბიექტის პროგრამა არც პარტიის ოფიციალურ ვებ-გვერდზეა ხელმისაწვდომი და ვერც პირდაპირი კომუნიკაციის გზით მოვიპოვეთ. 2014 წლის არჩევნებზე ზოგიერთი პარტიის მხოლოდ თბილისის მერობის კანდიდატის პროგრამა არის ხელმისაწვდომი; ერთი პარტიის ოფიციალური ვებ-გვერდი კი, საერთოდ არ იძებნება. საარჩევნო პროგრამების შესახებ დამატებითი ინფორმაციის მოპოვება ვერც ამომრჩეველთა საინფორმაციო ვებგვერდზე partiebi.ge შევძელით, სადაც 2014 წლის ადგილობრივი არჩევნების წინ კითხვარები შევსებული მხოლოდ „ქართულ ოცნებას“, „ერთიან ნაციონალურ მოძრაობას“ და „ნინო ბურჯანაძე – ერთიან ოპოზიციას“ ჰქონდა.

⁸ ვებ-გვერდი პროექტის „დემოკრატიული ინსტიტუტების გაძლიერება საქართველოში“ ფარგლებში შეიქმნა, რომელსაც ნიდერლანდების ინსტიტუტი მრავალპარტიული დემოკრატიისათვის (NIMD) ნიდერლანდების სამეფოს საელჩოს ფინანსური მხარდაჭერით ახორციელებს.

ამრიგად, კვლევა შემდეგი პარტიების საარჩევნო პროგრამების საფუძველზე განხორციელდა: ბლოკი „ქართული ოცნება“ (პარტიის ოფიციალურ ვებ-გვერდზე გამოქვეყნებული იყო მხოლოდ თბილისის მერობის კანდიდატის, დავით ნარმანიას საარჩევნო პროგრამა, შესაბამისად, რეგიონების პროგრამა ვერ მოვიძიეთ); ბლოკი „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა“ (პარტიის ოფიციალურ ვებ-გვერდზე გამოქვეყნებული იყო როგორც თბილისის მერობის კანდიდატის, ასევე დანარჩენი საქართველოს საარჩევნო პროგრამები), „ნინო ბურჯანაძე-ერთიანი ოპოზიცია“ (ვებ-გვერდზე ხელმისაწვდომი იყო როგორც თბილისის მერობის კანდიდატის, ასევე დანარჩენი საქართველოს პროგრამები); „შალვა ნათელაშვილი – საქართველოს ლეიბორისტული პარტია“ (საარჩევნო პროგრამა ვებ-გვერდზე გამოქვეყნებული არ ყოფილა, თუმცა პარტიამ ის მოგვაწოდა და შინაარსიდან გამომდინარე, თბილისის პროგრამად შეიძლება ჩაითვალოს); „დავით თარხან-მოურავი – საქართველოს პატრიოტთა ალიანსის“ საარჩევნო პროგრამა ვერ მოვიპოვეთ – არც პარტიამ მოგვაწოდა და არც პარტიის ოფიციალური ვებგვერდი ხელმისაწვდომი.

ცხრილი 2. 2014 წლის ადგილობრივ არჩევნებზე პარტიების საარჩევნო პროგრამების ხელმისაწვდომობა

საარჩევნო ბლოკი	თბილისის საარჩევნო პროგრამა	რეგიონების საარჩევნო პროგრამა	partiebi.ge-ს კითხვარი	ვებ-გვერდი:
ქართული ოცნება	✓	–	✓	http://41.ge/program
ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა	✓	✓	✓	http://www.unm.ge/index.php?m=159
ნინო ბურჯანაძე-ერთიანი ოპოზიცია	✓	✓	✓	http://www.democrats.ge/
შალვა ნათელაშვილი – საქართველოს ლეიბორისტული პარტია	✓	–	–	http://www.labour.ge
დავით თარხან-მოურავი – საქართველოს პატრიოტთა ალიანსი	–	–	–	–

მიმოხილვისთვის ასევე გამოვიყენეთ 2012 წლის საპარლამენტო არჩევნებისთვის შევსებული კითხვარები, რომლებიც partiebi.ge-ზე არის ხელმისაწვდომი. აღნიშნული კითხვარები 2012 და 2014 წლების არჩევნების პროგრამებში გენდერული საკითხების შედარებისთვის გამოვიყენეთ. 2012 წლის საპარლამენტო არჩევნებისთვის კითხვარები შევსებული შემდეგ საარჩევნო სუბიექტებს ჰქონდათ: „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა“, კოალიცია „ქართული ოცნება“, „ახალი მემარჯვენეები“, „საქართველოს ლეიბორისტული პარტია“, „ქრისტიან-დემოკრატიული მოძრაობა“.

პარტიების საარჩევნო პროგრამების გაანალიზებისას ყურადღება ექცეოდა შემდეგ საკითხებს:

- არის თუ არა საარჩევნო პროგრამა გენდერული?
- მამაკაცზე უფროა ორიენტირებული პროგრამა, ვიდრე ქალზე, თუ პირიქით?
- ხომ არ არის პროგრამა ან მასში ასახული რაიმე საკითხი ქალების მიმართ დისკრიმინაციული?
- არის თუ არა პროგრამაში გენდერული თანასწორობის პრინციპი ღიად დეკლარირებული და კეთდება თუ არა აქცენტები გენდერული თანასწორობის საკითხებზე?
- ეთმობა თუ არა პროგრამაში ქალთა საკითხებს ყურადღება და თუ ეთმობა, ასახულია თუ არა პროგრამაში მწყობრი ნაბიჯები ამ საკითხებთან დაკავშირებით?

სხვადასხვა განვითარებადი ქვეყნის გამოცდილების თანახმად, საარჩევნო პროგრამა გენდერმგრძობიარეა, თუ ის ისეთ საკითხებს ასახავს, როგორებიცაა ბავშვთა ჯანდაცვა, რეპროდუქციული ჯანმრთელობა, საკვების უსაფრთხოება, ძალადობა ქალების წინააღმდეგ, წყალი და სანიტარია, თავშესაფრები, შემოსავლის გენერირება, წერაკითხვის ცოდნა, წესრიგი და უსაფრთხოება. არაგენდერმგრძობიარე და მამაკაცზე ორიენტირებული საარჩევნო პროგრამა ასახავს საკითხებს, როგორებიცაა თავდაცვა, საგარეო პოლიტიკა, გზები, ტურიზმი, განათლება, დასაქმება და სოფლის მეურნეობა.⁹

⁹ <http://www.necliberia.org/other.php?&7d5f44532cbfc489b8db9e12e44eb820=Mjkg>

ასევე, საერთაშორისო გამოცდილებაზე დაყრდნობით, ქალებისთვის მნიშვნელოვანი საკითხები მოიცავს: დედათა ჯანმრთელობის დაცვა/უზრუნველყოფა; დედათა სიკვდილიანობის შემცირება; მარტოხელა დედების და მრავალშვილიანი ოჯახების სოციალური დახმარება; ქალთა დასაქმება; შვებულების პირობების გაუმჯობესება; ანაზღაურების გათანაბრება კაცების ანაზღაურებასთან; ოჯახში ძალადობა და სექსუალური ძალადობა; ყველა ტიპის დისკრიმინაციის აღმოფხვრა; განათლება ქალთა უფლებების შესახებ; გენდერული თანასწორობის უზრუნველყოფა და სხვ...

თუმცა, გასათვალისწინებელია კონკრეტული ქვეყნის სპეციფიკა. ის, რაც ერთ ქვეყანაში ქალებისთვის აქტუალური საკითხია, მეორე ქვეყანაში, შესაძლოა, არ წარმოადგენდეს პრობლემას.

მე-2 ნაწილში მოცემულია მცირე გამოკითხვის შედეგები, რომელიც „მედიის განვითარების ფონდმა“ საარჩევნო პროგრამებში ქალთა საჭიროებების ასახვის მიზნით ჩაატარა და წარმოდგენას იძლევა იმ თემებზე, რომლებიც ქალთა ინტერესის სფეროს წარმოადგენს.

საარჩევნო პროგრამებში ასახული ქალთა საკითხები

დასაწყისშივე უნდა აღინიშნოს, რომ მიმოხილვის მიზანი 2014 წლის ადგილობრივი არჩევნებისთვის პოლიტიკური პარტიების მიერ მომზადებული წინასაარჩევნო პროგრამების ხარისხის თუ შინაარსის შეფასება არ არის და არც მათში ასახული ყველა საკითხის გაანალიზება. ბუნებრივია, ყველა საკითხი და ინიციატივა, რომლებიც პარტიებს თავიანთ პროგრამებში აქვთ შეტანილი (მაგალითად, წესრიგი და უსაფრთხოება, თავდაცვა, ქვეყნის საგარეო პოლიტიკა, ეკონომიკა და სხვა), თანაბრად მნიშვნელოვანია მოსახლეობისთვის და საქართველოს ყველა მოქალაქეს, განურჩევლად მათი სქესისა თანაბრად ეხება. თუმცა, როგორც აღვნიშნეთ, ამ მიმოხილვას უფრო ვიწრო ფოკუსი აქვს – იმ საკითხების იდენტიფიცირება, რომლებიც კონკრეტულად

ქალებს ეხება და მათი ინტერესის სფეროში შედის, რაც საარჩევნო პლატფორმების გენდერმგრძობელობაზე შექმნის წარმოდგენას.

ბლოკი „ქართული ოცნება“¹⁰

„ქართული ოცნების“ ადგილობრივი არჩევნებისთვის მომზადებული პროგრამა გენდერნიტრალურია, ანუ მასში ასახული საკითხები თანაბარდ არის მნიშვნელოვანი როგორც ქალების, ასევე კაცებისთვის. თუმცა იმ საკითხთა ფართო სპექტრში, რომელსაც საარჩევნო ბლოკის პროგრამა მოიცავს, რამდენიმე საკითხი კონკრეტულად ქალებს ეხება; არის ასევე საკითხები, რომლებიც ქალზე ორიენტირებულად შეიძლება ჩაითვალოს.

ჯანდაცვა

ჯანდაცვის სფეროში გაცემული დაპირებებიდან ერთ-ერთი კონკრეტულად ქალ ამომრჩევლებს ეხება – რეპროდუქციული ჯანმრთელობის დაცვა, მათ შორის, ორსულთა მეთვალყურეობა, ოჯახის დაგეგმვა, სქესობრივად გადამდები დაავადებები, ბავშვთა ზრდა-განვითარებაზე მეთვალყურეობის ღონისძიებებით უზრუნველყოფა. გარდა ამისა, ქალებისთვის (ისევე, როგორც კაცებისთვის) საინტერესო დაპირებებს შორის არის პირველადი სამედიცინო მომსახურების მიწოდება უფასოდ და/ან მინიმალური თანაგადახდით, განურჩევლად საცხოვრებელი ადგილისა თუ ფინანსური მდგომარეობისა; პირველადი ჯანდაცვის მომსახურებაში მყოფ თითოეულ ადამიანზე წლიური თანხის გამოყოფა; აუცილებელი (ბაზისური) ამბულატორიული მომსახურებით უზრუნველყოფა საცხოვრებელ ადგილთან ახლოს, ოჯახის ექიმის ან ზოგადი თერაპევტისა და პედიატრის მიერ პირველადი ჯანდაცვის გუნდთან ერთად; „სოფლის ექიმის“ ინსტიტუტის ამოქმედება, რათა არცერთი დასახლებული პუნქტი (მათ შორის, მაღალმთიანი) არ დარჩეს საექიმო მომსახურების გარეშე.

¹⁰ მასალები აღებულია შემდეგი წყაროებიდან: <http://41.ge/program>; http://partiebi.ge/new/index.php?action=show_party&parties_id=17&lang=geo.

დასაქმება და შრომის პირობების გაუმჯობესება

დასაქმებისა და შრომის პირობების გაუმჯობესების კუთხით დაპირება, რომელიც კონკრეტულად ქალებს ეხება, არის ბაგა-ბალების თანამშრომელთა (რომელთა აბსოლუტური უმრავლესობა ქალია) სტატუსის, სოციალური დაცვის მექანიზმების და შრომის ანაზღაურების სისტემის, აღმზრდელი-აღსაზრდელის თანაფარდობის ნორმების გადახედვა და ასევე, თანამშრომელთა პროფესიული სტანდარტების ჩამოყალიბების და მათი გადამზადებისა და ატესტაციის სისტემის ამოქმედებაა.

ქალებისთვის საინტერესო საკითხია, ასევე, მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარების ხელშეწყობა; საოჯახო და მცირე ბიზნესის განვითარების ფონდის შექმნა; ისეთი ინფრასტრუქტურული პროექტების განხორციელება, რომლებიც ახალი ინვესტიციების მოზიდვის, მომსახურების სფეროს განვითარებისა და ადგილობრივი მოსახლეობის დასაქმების შესაძლებლობას შექმნის. შრომის ბაზრის მოთხოვნებთან კვალიფიკაციების შესაბამისობისა და პროფესიული სწავლების ხარისხისთვის განსაკუთრებული ყურადღების მიქცევა, რაც გაზრდის კურსდამთავრებულთა და გადამზადებულ პირთა დასაქმების შესაძლებლობას.

სოფლის მეურნეობა

სოფლის მეურნეობის სფეროში ქალებისთვის აქტუალური საკითხია ხელმისაწვდომი ფულადი სახსრებით უზრუნველყოფა და მიზნობრივი პროგრამები, რაც გაამარტივებს შედარებით იაფ და გრძელვადიან ფინანსურ რესურსებთან, ასევე, სასოფლო-სამეურნეო ნედლეულთან წვდომას.

სოციალური დაცვა

სოციალური დაცვის სფეროში კონკრეტულად ქალებზე ფოკუსირებული დაპირებებია: თბილისში მცხოვრები სოციალურად დაუცველი

ოჯახებისთვის ყოველ დაბადებულ ბავშვზე 500-ლარიანი ვაუჩერის გაცემა ახალშობილისათვის აუცილებელი საგნების (კვების დანამატები, პამპერსები და სხვა) შესაძენად, ხოლო ტყუპების შემთხვევაში ასეთი ვაუჩერის თითოეულ ბავშვზე ცალ-ცალკე გაცემა; დახმარებების დაწესება ყოველ მესამე და შემდეგ ბავშვზე: თბილისში მცხოვრები სოციალურად დაუცველი ოჯახებისთვის ყოველ დაბადებულ მე-3 ბავშვზე 800 ლარის, მე-4 ბავშვზე 1000 ლარის და მე-5 და შემდგომ ბავშვზე 1500 ლარის გაცემა.

ასევე, დედებზე ორიენტირებული დაპირებებია კრიზისულ მდგომარეობაში მყოფი ბავშვიანი ოჯახების დახმარების პროგრამის დანერგვა, რომელიც ასეთი ოჯახების საჭიროებების დაკმაყოფილებას უზრუნველყოფს; სოციალური დახმარების პაკეტის გაფართოება და ქ. თბილისში მცხოვრებ 18 წლამდე ასაკის შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვებისთვის, ასევე, მრავალშვილიანი ოჯახებისთვის ფულადი დახმარების გაზრდა; თბილისში სოციალურად დაუცველ ოჯახებში მცხოვრები სტუდენტების სწავლის დაფინანსება.

ინფრასტრუქტურული პროექტები

ინფრასტრუქტურული საკითხებიდან ქალებისთვის საინტერესოა შიდა სახელმწიფოებრივი და ადგილობრივი მნიშვნელობის გზების მათ შორის, სასოფლო გზების არარეაბილიტირებული ნაწილის, მისი პრიორიტეტული მონაკვეთების რეაბილიტაცია.

განათლება

განათლების სფეროში შემოთავაზებული ინიციატივებიდან დედებისთვის ყველაზე აქტუალური დაპირებებია: ბაგა-ბალების მდგომარეობის და საჭიროებების შესწავლა, მათი „სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულების ფიზიკური გარემოს სტანდარტთან“ შესაბამისობაში მოყვანის მიზნით; ბაგა-ბალების ჯგუფებში აღსაზრდელთა დასაშვები რაოდენობის ნორმის გადახედვა და ჯგუფში აღსაზრდელთა რეკომენ-

დებული და მაქსიმალური რაოდენობის განსაზღვრა; აღსაზრდელთა ასაკობრივი თავისებურებების გათვალისწინებით, ბალების მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის განახლება; კვების პროცესის გამჭვირვალე, ხარისხიანი და რაციონალური ორგანიზება; ბაგა-ბაღში მიღების, სასწავლო პროცესისა და არდადეგების ხანგრძლივობის საკითხების მაქსიმალურად მორგება მშობელთა საჭიროებებზე; უსაფრთხო ბაღის კონცეფციისა და აღსაზრდელთა ფიზიკური განვითარების ასაკობრივი მოთხოვნების გათვალისწინებით ინფრასტრუქტურის, ფიზიკური გარემოსა და მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის გაუმჯობესება; ბაგა-ბაღში ინკლუზიური განათლების პოლიტიკის გატარებისთვის მნიშვნელოვანი ადგილის დათმობა.

ასევე, დედებზე ორიენტირებული დაპირებებია: სკოლების ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესება, მოსწავლეთა ტრანსპორტირების პროგრამების უზრუნველყოფა; ყველა მოსწავლისთვის უსაფრთხო და მამოტივირებელი საგანმანათლებლო გარემოს შექმნა; გადამუშავებული ეროვნული სასწავლო გეგმა და სახელმძღვანელოები, თანამედროვე სასწავლო მეთოდებში გადამზადებული მასწავლებლები, სასწავლო პროცესში ინტეგრირებული თანამედროვე ტექნოლოგიები; სამეწარმეო განათლების განვითარება და პროფესიული ორიენტაციისა და კარიერის დაგეგმვის კურსი მოსწავლეებისთვის, რომელიც მათ სხვადასხვა პროფესიისა და შრომის ბაზრის ტენდენციების შესახებ ინფორმაციას მიაწვდის და პროფესიის არჩევაში დაეხმარება; სპეციალური ფონდის შექმნა იმ მიზნობრივი პროგრამების მხარდაჭერისა და დაფინანსებისათვის, რომლებიც მიმართული იქნება მოზარდების ინტელექტუალური პოტენციალის რეალიზებისა და სამოქალაქო აქტივობებისაკენ; სკოლის გარეშე საგანმანათლებლო ან/და სააღმზრდელ დაწესებულებების/მოსწავლე-ახალგაზრდული სახლების დაფუძნება, საჭიროებების კვლევის საფუძველზე; ბიბლიოთეკების მოდერნიზაცია ორი კონცეფციის – ტრადიციული ბიბლიოთეკა + თანამედროვე ტექნოლოგიები – შერწყმის საფუძველზე; შრომის ბაზრის მოთხოვნებთან კვალიფიკაციების შესაბამისობის და პროფესიული სწავლების ხარისხისთვის განსაკუთრებული ყურადღების მიქცევა, რაც

კურსდამთავრებულთა და გადამზადებულ პირთა დასაქმების შესაძლებლობას გაზრდის.

ეკოლოგია

ეკოლოგიის სფეროში ქალებისთვის საინტერესო დაპირება ნაგავსაყრელების მდგომარეობის გაუმჯობესება და ნარჩენების გადამამუშავებელი საწარმოების ამოქმედების ხელშეწყობა და თბილისში ჯანსაღი ეკოლოგიური გარემოს ფორმირების მიზნით, ქალაქის სარეკრეაციო და გამწვანების ზონების გაფართოებაა. ასევე, საინტერესოა, წყლის რესურსებისა და ჰაერის ხარისხის მუდმივი კონტროლი, როგორც ქალაქებში, ისე რეგიონებში და მავნე ნივთიერებების ჰაერში გაფრქვევებთან დაკავშირებული ახალი მოთხოვნების დაწესება.

სპორტი და ცხოვრების ჯანსაღი წესი

სპორტისა და ცხოვრების ჯანსაღი წესის პოპულარიზაციის თვალსაზრისით, დედებზე ორიენტირებული დაპირებებია: ბავშვთა და ახალგაზრდობის ჯანმრთელობის დაცვა და მათ ჰარმონიულ განვითარებაზე ზრუნვა, სპორტისა და ფიზიკური აღზრდის გაკვეთილების საშუალებით მოსწავლეთა ფიზიკური და გონებრივი განვითარების ხელშეწყობა, ცხოვრების „უძრავი წესის“ ფიზიკურად აქტიური ცხოვრებით ჩანაცვლება, ნარკომანიისა და ალკოჰოლიზმისადმი ლტოლვის დაძლევა.

ასევე, დედებისთვის მიმზიდველი ინიციატივებია: ქალაქებსა და მუნიციპალიტეტებში შემავალ სოფლებში მასობრივი სავარჯიშო მოწყობილობების მონტაჟის გავრცელება და სპორტული დარბაზების აშენება.

შშპ პირები

შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა თანაბარი შესაძლებლობების უზრუნველყოფისთვის ბლოკი „ქართული ოცნება“ ამომრჩევლებს დაჰპირდა, შშპ პირთა სათემო ორგანიზაციებისა და დღის

ცენტრების ქსელის გაფართოების ხელშეწყობას; შშმ პირთა დამხმარე საშუალებებით უზრუნველყოფას; შშმ პირთა და მათი ოჯახის წევრების სოციალური დაცვის მიზნით სპეციალური სოციალური პროგრამების შემუშავებას; შშმ პირთა საცხოვრებელი ადგილების ადაპტირებისთვის პროგრამის შექმნას იმისათვის, რომ მათ დამოუკიდებლად გადაადგილების საშუალება ჰქონდეთ; მთელი თბილისის მასშტაბით ფიზიკური გარემოს ინვენტარიზაციას, მათი შემდგომი ადაპტირების შეფასებას და დედაქალაქის ბიუჯეტში ინფრასტრუქტურის ადაპტირებისათვის საჭირო თანხების გრძელვადიანად გაწერას; შშმ პირთათვის განკუთვნილი პარკირების ადგილების მიზნობრივი გამოყენების გაკონტროლებას.

იძულებით გადაადგილებული პირები

დევენილთა საცხოვრებელი პირობების მნიშვნელოვნად გაუმჯობესების მიზნით „ქართულმა ოცნებამ“ თბილისში მცხოვრებ დევნილთა საცხოვრებელი ფართების დაკანონების პროცესის დაჩქარების და პარალელურად დევნილთა ჩასახლებების ინფრასტრუქტურული და კეთილმოწყობის სამუშაოების ჩატარების პირობა დადო.

ბლოკი „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა“¹¹

ერთიანი ნაციონალური მოძრაობის საარჩევნო პროგრამა საკითხთა ფართო სპექტრს მოიცავს – საქართველოს ევროატლანტიკური მისწრაფებიდან დაწყებული ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენითა და ლტოლვილების უსაფრთხო და ღირსეული დაბრუნებით დამთავრებული, და ძირითადად, გენდერნიტრალურია, ანუ თანაბრად ეხება როგორც ქალებს, ასევე კაცებს. მართალია, პროგრამის გამოკვეთილ სამიზნე ჯგუფს ქალები არ წარმოადგენენ, მაგრამ მასში ასახულია რამდენიმე საკითხი, რომელიც ქალთა განსაკუთრებული ინტერესის სფეროში შედის.

---

¹¹ მასალები აღებულია შემდეგი წყაროებიდან: <http://www.unm.ge/index.php?m=159;>
[http://partiebi.ge/new/index.php?action=show_party&parties_id=13&lang=geo.](http://partiebi.ge/new/index.php?action=show_party&parties_id=13&lang=geo)

ჯანდაცვა

ჯანდაცვის საკითხებიდან ქალებისთვის მიმზიდველ დაპირებად შეიძლება ჩაითვალოს სამედიცინო მომსახურების ხარისხისა და ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესების ხელშეწყობა; სამედიცინო ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაციის პროექტების გაგრძელება, რათა მოქალაქეებმა ყველა რეგიონში მაღალი სტანდარტითა და ეფექტიანად მკურნალობა შეძლონ; სადაზღვევო სისტემის მოდერნიზება და მოქალაქეებისთვის კერძო თუ სახელმწიფო სადაზღვევო სექტორების გაუმჯობესება; მოსახლეობის ჯანმრთელობის მდგომარეობის მაჩვენებლების გაუმჯობესებისათვის საზოგადოებრივი ჯანდაცვის სისტემის პრიორიტეტულობა; ძალისხმევა ცხოვრების ჯანსაღი წესის დასამკვიდრებლად; ფარმაცევტულ სექტორში კონკურენციის განვითარება, რაც ფასების შემცირებაზე და მოსახლეობისათვის ხარისხიანი და ეფექტიანი მედიკამენტების მიწოდების უზრუნველყოფაზეა ორიენტირებული.

დასაქმება და შრომითი პირობების გაუმჯობესება

დასაქმებისა და შრომის პირობების გაუმჯობესების კუთხით, ქალებისთვის ყველაზე საინტერესო საკითხი პედაგოგთა ანაზღაურების გაზრდაა. ეს იმით არის განპირობებული, რომ ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლებში პედაგოგთა უმრავლესობას ქალები წარმოადგენენ („საქსტატის“ მონაცემების თანახმად, 2013–2014 აკადემიურ წელს ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლებში სულ 67 152 პედაგოგი იყო, რომელთაგან 57 370 ქალია¹²). ქალებისთვის და დედებისთვის ასევე მნიშვნელოვანი საკითხებია: სასკოლო ინფრასტრუქტურის შემდგომი განახლება; ყველა სკოლის თანამედროვე მოთხოვნათა შესაბამისად რენოვაცია, აღჭურვა და საჭირო რესურსებით მომარაგება. იმავე მიზეზით, რაც პედაგოგების შემთხვევაშია, ქალებზე ორიენტირებულ საკითხად სოფლის და ოჯახის ექიმის ინსტიტუტის მეტი ფინანსური მხარდაჭერა ჩაითვლება.

¹² „საქსტატი“. გენერული სტატისტიკა. http://geostat.ge/cms/site_images/_files/georgian/qali%20da%20kaci.pdf

დასაქმების ზრდის აუცილებელ პირობად „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა“ კონკურენტული შრომის ბაზრის ჩამოყალიბებას, კვალიფიციური მუშახელის მომზადების ხელშეწყობას, უცხოური ინვესტიციების მოზიდვას, კერძო სექტორში დაცულობისა და სტაბილურობის განცდას მიიჩნევს. სოფლის მეურნეობაში კი, სამუშაო ადგილების შექმნას, პარტიის აზრით, რაიონულ ცენტრებში სოფლის მეურნეობის პროდუქციის გადამამუშავებელი საწარმოების ამოქმედება შეუწყობს ხელს. ყველა ეს საკითხი, ცხადია, ქალებისთვის მნიშვნელოვანია.

სოციალური დაცვა

სოციალური დაცვის სფეროში გაცემული დაპირებებიდან ქალებისთვის ყველაზე საინტერესო დაპირება თბილისში პედაგოგებისთვის საზოგადოებრივი ტრასპორტით უფასო სარგებლობაა. ასევე, პარტია საზოგადოებრივი ტრასპორტით უფასო სარგებლობას სტუდენტებსა და სკოლის მოსწავლეებსაც ჰპირდებოდა, რაც ასევე ქალებზე/დედებზე ორიენტირებული დაპირებაა.

დედებისთვის მიმზიდველი დაპირებაა, ასევე, განათლების დაფინანსების სახელმწიფო სისტემის შენარჩუნება ნიჭიერი და სოციალურად დაუცველი ახალგაზრდებისთვის.

სხვა სოციალურ დაპირებებს შორის, რომლებიც ქალების გარკვეულ კატეგორიაზეა გათვლილი, არის სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ მყოფი ოჯახების მიზნობრივი სოციალური დახმარებით უზრუნველყოფაზე მეტად ორიენტირება; სადაზღვევო პაკეტებში მედიკამენტების გაფართოებული ჩამონათვალის შეტანა, რაც სოციალურად დაუცველი მოსახლეობისთვის სახელმწიფოს მიერ ანაზღაურებას, ხოლო სხვადასხვა ჯგუფის წარმომადგენლებისთვის მნიშვნელოვანი შეღავათებით სარგებლობას გულისხმობს.

ინფრასტრუქტურული პროექტები

ინფრასტრუქტურული საკითხებიდან ქალებისთვის ყველაზე აქტუალური დაპირებებია: ბუნებრივი აირის მიწოდების ინფრასტრუქ-

ტურის გაუმჯობესება/შექმნა; წყლის მიწოდების ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესება/შექმნა; ყველა დასახლებული პუნქტის სასმელი წყლით მუდმივად უზრუნველყოფა; სარწყავი არხების ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესება/შექმნა; საგზაო ინფრასტრუქტურის, განსაკუთრებით სოფლების დამაკავშირებელი გზების გაუმჯობესება/შექმნა.

განათლება

განათლების სფეროში გაცემული დაპირებებიდან დედებზე ორიენტირებული საკითხებია: ერთ მოსწავლეზე გამოყოფილი სასწავლო გრანტის მოდელის შენარჩუნება და ამავდროულად გრანტის ოდენობის ზრდა; ერთიანი ეროვნული გამოცდებისა და საშუალო სკოლის დამამთავრებელი გამოცდების ინტეგრირება, რათა მოსწავლეს აღარ სჭირდებოდეს ორი ტიპის გამოცდის ჩაბარება; უნივერსტეტების დაფინანსების საგრანტო პრინციპის შენარჩუნება და საგრანტო ოდენობის ზრდა, როგორც ბაკალავრიატის, ასევე მაგისტრატურის და დოქტორანტურის ეტაპზე; მსოფლიოს საუკეთესო უნივერსტეტებში სამაგისტრო პროგრამებზე სტუდენტების სწავლის დაფინანსების გაგრძელება; სოციალურად დაუცველი ოჯახების სტუდენტებისთვის სწავლის საფასურის დაფინანსება; წარჩინებული სტუდენტებისთვის ანაზღაურებადი სტაჟირების შეთავაზება; თბილისში რეგისტრირებულ სოციალურად დაუცველი სტუდენტებისთვის სახლში უფასო ინტერნეტის დაფინანსება; პროფესიული განათლების განვითარება; ბიბლიოთეკების მოდერნიზაცია, მათი გარდაქმნა თანამედროვე სივრცეებად, თბილისის მედიათეკების მაგალითზე, რამაც ბიბლიოთეკაში ახალგაზრდების დაბრუნებას შეუწყო ხელი, როგორც განათლების მიღების, ასევე ინტელექტუალური დასვენებისთვის მიმზიდველი და მრავალფეროვანი გარემოს უზრუნველყოფით.

ეკოლოგია

ეკოლოგიის საკითხებიდან ქალებისთვის საინტერესო დაპირებებია: საზოგადოებრივი ტრანსპორტით მოსახლეობის თანამედროვე, კომფორ-

ტული, ეკოლოგიურად სუფთა, ხელმისაწვდომი საზოგადოებრივი ტრანსპორტით უზრუნველყოფა; დასასვენებელი და რეკრეაციული ზონების მკაცრი რეგულაციებით დაცვა; თბილისის ბიუჯეტიდან წონადი თანხების გამყოფა ახალი „მწვანე ზონების“ შექმნისა და განვითარებისათვის.

სპორტი და ჯანსაღი ცხოვრება

სპორტისა და ჯანსაღი ცხოვრების წესის დამკვიდრებისთვის ინიციატივებს შორის ქალებზე ორიენტირებული თემები ახალგაზრდობაში ცხოვრების ჯანსაღი წესის, სპორტული, კულტურული და საგანმანათლებლო პროგრამების განხორციელება და პოპულარიზაციაა. ასევე, დედებისთვის აქტუალური საკითხია: სასკოლო ოლიმპიადებისა და სხვა სპორტულ/გასართობი ღონისძიებების მოწყობა/ინიცირება; სკვერებისა და ბაღების მოწყობა, სადაც ოჯახებთან, ბავშვებთან ერთად დაისვენებენ და განიტვირთებიან.

შშპ პირები

შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა ხელშეწყობის ინიციატივები შშპ პირების საჭიროებებზე ყველა საჯარო დაწესებულების, საგანმანათლებლო და სამედიცინო დაწესებულების, საზოგადოებრივი ტრანსპორტის მორგებას მოიცავს; ასევე ეკონომიკურ განვითარებასთან ერთად, ამავე ვალდებულების გავრცელებას კერძო სექტორზეც.

იძულებით გადაადგილებული პირები და ლტოლვილები

იძულებით გადაადგილებულ პირთა და ლტოლვილთა საკითხში „ნაციონალურ მოძრაობას“ მიაჩნია, რომ მათი მუდმივ საცხოვრებელ ადგილებზე დაბრუნება, ქონებრივი უფლებების აღდგენა და უსაფრთხოების გარანტიების უზრუნველყოფა სამართლიანობის, თანასწორობის, ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების სრული დაცვით, საერთაშორისო სამართლის პრინციპებზე დაყრდნობით უნდა მოხდეს და შეიქმნას იმგვარი პირობები, რომლებიც მათ უსაფრთხო, ნე-

ბაყოფლობითი და ღირსეული დაბრუნების უფლებით სარგებლობის საშუალებას მისცემს.

„ნინო ბურჯანაძე – ერთიანი ოპოზიცია“¹³

„ნინო ბურჯანაძე – ერთიანი ოპოზიციის“ ადგილობრივი არჩევნებისთვის მომზადებული პროგრამაც გენდერნეიტრალურია, თუმცა მასში არის რამდენიმე ისეთი საკითხი, რომლებიც კონკრეტულად ქალებს ეხება.

ჯანდაცვა

ჯანდაცვის სფეროში გაცემული დაპირებებიდან ერთ-ერთი საკითხი, რომელიც კონკრეტულად ქალ ამომრჩევლებს ეხება არის ორსულთა სახელმწიფო პატრონაჟის პროგრამის გაძლიერება, რომელიც ექიმთან დამატებით ვიზიტებს, გამოკვლევებს, ორსულთა პათოლოგიების პროფილაქტიკასა და სამკურნალო მედიკამენტებით უზრუნველყოფას ითვალისწინებს. ჯანდაცვის სფეროდან შეიძლება გამოიყოს ასევე საკითხები, რომლებიც, მართალია, არ არის კონკრეტულად ქალებზე ორიენტირებული, მაგრამ ქალების (ისევე, როგორც კაცების) ინტერესის სფეროში შედის. ეს საკითხებია: პირველადი ჯანდაცვის ხელმისაწვდომობა და გაძლიერება; დაავადებათა ადრეულ სტადიაზე გამოკვლევა და მკურნალობა; პროფილაქტიკური ხასიათისა და დაავადებათა ადრეული გამოვლენისკენ მიმართული სკრინინგული პროგრამების განხორციელებისთვის (ასაკობრივი ჯგუფების, საქმიანობასთან დაკავშირებული თუ გენეტიკური რისკების მიხედვით) მეტი ყურადღების მიქცევა; ასევე, ცხოვრების ჯანსაღი წესის დამკვიდრებისკენ მიმართული საქმიანობის გაძლიერება.

სოციალური დაცვა

სოციალური დაცვის ინიციატივებიდან ქალებზე ორიენტირებულია დაპირება ოჯახებისა და მართხელა მშობლების დასახმარებლად საგანგებო

¹³ მასალები აღებულია შემდეგი წყაროებიდან: <http://www.democrats.ge/>; http://partiebi.ge/new/index.php?action=show_party&parties_id=24&lang=geo.

სოციალური პაკეტის შემუშავებაზე, მათი დამატებითი სოციალური დახმარების, დასაქმების, ბიზნესის დაწყების, საყოფაცხოვრებო პრობლემების მოსაგვარებლად. მართალია, ეს დაპირება ნეიტრალური ენით არის გადმოცემული და ნახსენები „მარტოხელა მშობლებია“, მაგრამ მარტოხელა მშობლებში, როგორც წესი, მარტოხელა დედები მოიაზრება და შესაბამისად, ქალების ამ კატეგორიისთვის ეს ინიციატივა მნიშვნელოვანია.

სოციალური დახმარების შესახებ ქალებისთვის მიმზიდველ სხვა დაპირებებს შორის არის: პენსიონერებისა და უმწეოებისთვის ჯანდაცვის სახელმწიფო პროგრამების თანაგადახდის ადგილობრივი ბიუჯეტიდან დაფარვა და აუცილებელი წამლებისთვის თვეში 25-ლარიანი დანამატის მისცემა.

დასაქმება და შრომის პირობების გაუმჯობესება

დასაქმებასა და შრომის პირობების გაუმჯობესებას რაც შეეხება, ქალებისთვის ყველაზე მნიშვნელოვანი ის ინიციატივებია, რომლებიც სკოლის და სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებების პედაგოგებს ეხებათ, რადგან საბავშვო ბალების პედაგოგები ქალები არიან და სკოლების პედაგოგთა უმრავლესობასაც ქალები წარმოადგენენ. ბლოკი „ნინო ბურჯანაძე – ერთიანი ოპოზიცია“ ამომრჩევლებს ჰპირდებოდა სკოლამდელ დაწესებულებებში დასაქმებული აღმზრდელებისთვის პედაგოგის სტატუსის აღდგენას; პედაგოგთა ანაზღაურების რეფორმას, მასწავლებელთა ხელფასის გაზრდას და გათანაბრებას საჯარო სექტორის მოხელის ხელფასთან; პედაგოგთა გადამზადებისა და კვალიფიკაციის ამაღლების ორგანიზებას და დაფინანსებას; პედაგოგიური კადრების მოზიდვას და მათთვის სათანადო პირობების შექმნას; მცირეკონტინგენტიანი სკოლების შენარჩუნებას. ქალებზე ორიენტირებული დაპირებაა, ასევე, ბიბლიოთეკების მუშაკების ანაზღაურების პირობების გაუმჯობესება, ვინაიდან ბიბლიოთეკარები, როგორც წესი, ქალები არიან.

ამავე მიზეზით, ქალებისთვის საინტერესო დაპირებად შეიძლება ჩაითვალოს ექიმებისა და ექთნების შრომის პირობების გაუმჯობესებაც.

პარტიის ინიციატივები ამ მიმართულებით მოიცავდა სამედიცინო პერსონალის შრომის ღირსეული ანაზღაურების უზრუნველყოფას; განსაკუთრებული ყურადღების მიქცევას ოჯახის ექიმების ინსტიტუტისთვის და მათდამი მოთხოვნების შესაბამისი პირობებისა და მოტივაციის უზრუნველყოფას; ამბულატორიულ დაწესებულებათა ქსელში დასაქმებული კადრების კვალიფიკაციის ამაღლებას; სამედიცინო დახმარების პირველადი ხაზის მუშაკების – ამბულატორიულ-პოლიკლინიკური ქსელის ექიმების, ექთნების ანაზღაურების პირობების გაუმჯობესებას. აქ ჩამოთვლილი სამედიცინო დაწესებულებების პერსონალის დიდი უმრავლესობა, ჩვეულებრივ, ქალია და შესაბამისად, ქალ ამომრჩევლებზე ორიენტირებულ დაპირებებად შეიძლება ჩაითვალოს.

რაც შეეხება დასაქმებას, თბილისის მერობის კანდიდატი დედაქალაქის ბინადრებს ჰპირდებოდა პროგრამის „არც ერთი მოქალაქე პროფესიის გარეშე“ ამუშავებას, რომლის ფარგლებშიც ყველა ასაკის მოქალაქე თანამედროვე პირობებისთვის აუცილებელი პროფესიებითა და კომპეტენციით აღიჭურვებოდა. ესეც თანაბრად საინტერესო საკითხია ქალებისა და კაცებისთვის.

ინფრასტრუქტურული პროექტები

ინფრასტრუქტურული განვითარების საკითხებიდან ქალებისთვის ყველაზე აქტუალური წყალმომარაგების 24-საათიან რეჟიმში გადასვლაა. ასევე, საინტერესოა, სოფლად სასმელი წყლის ხარისხის გაუმჯობესება და ე.წ. შიდა გზების მოწესრიგება. თუმცა, ორივე ეს საკითხი მნიშვნელოვანია კაცებისთვისაც.

ეკოლოგია

ეკოლოგიის საკითხებიდან ქალებზე ორიენტირებულ ინიციატივებად ჩაითვლება საყოფაცხოვრებო და სამშენებლო ნარჩენების მართვის გამართული სისტემის შექმნა, საყოფაცხოვრებო ნარჩენების პირველადი სეპარაცია და მეორადი გადამამუშავებელი მრეწველობის განვითარება.

რება; გარემოს (წყალი, ჰაერი, ნიადაგი, საკვები) სისუფთავის საკონტროლო ღონისძიებების დაგეგმვა და განხორციელება; სატრანსპორტო საშუალებების გამონახობისგან ატმოსფერული ჰაერის დაცვის სახელმწიფო პროგრამის შემუშავება და ატმოსფერული ჰაერის ხარისხის მონიტორინგის ეფექტიანი სისტემის შექმნა; ასევე, თბილისში გამწვანების ერთიანი სისტემის შექმნა და დედაქალაქის სკვერებსა და პარკებში ხის ჭრასა და მშენებლობებზე მორატორიუმის გამოცხადება.

სპორტი და ჯანსაღი ცხოვრების წესი

სპორტისა და ჯანსაღი ცხოვრების წესის დამკვიდრების ინიციატივებიდან ქალებზე/დედებზე ორიენტირებული ინიციატივებია: ბავშვთა და მოზარდთა სპორტულ-გამაჯანსაღებელი მოძრაობის ხელშემწყობი სპეციალური კომპლექსური პროგრამის შემუშავება და განხორციელება; სათანადო ნაგებობების მოწყობა; თბილისელი ბავშვებისთვის სოციალურად დაუცველი ოჯახებიდან საზაფხულო ბანაკების უზრუნველყოფა. ქალებისთვის საინტერესო დაპირებებია, ასევე, მოსახლეობის სოციალურად დაუცველი ფენებისთვის სპორტული სასწავლებლებისა და წრეების ხელმისაწვდომობის გაზრდა; სამიზნე ჯგუფებისთვის სანატორიულ-საკურორტო ტიპის გამაჯანსაღებელი პროგრამების უზრუნველყოფა.

განათლება

განათლების სფეროდან დედებზე ორიენტირებულ დაპირებად ჩაითვლება, ბიბლიოთეკების გახსნა, როგორც ნაბეჭდი, ასევე, ელექტრონული წიგნებით და ასევე, სოფლებში მაღალ სიჩქარიანი ინტერნეტის უზრუნველყოფა.

სოფლის მეურნეობა

სოფლის მეურნეობას რაც შეეხება, სოფლის მეურნეობაში დასაქმებულთათვის გრძელვადიანი, დაბალპროცენტიანი სესხის ხელმისაწვდომობა ის დაპირებაა, რომელიც ქალებისთვის საინტერესო დაპი-

რებად შეიძლება ჩაითვალოს, თუმცა, ის არაბაკლებ მნიშვნელოვანია კაცებისთვისაც.

შპმ პირები

შებლუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა დასახმარებლად პარტიის ინიციატივები მოიცავს ადაპტირებული მიწისქვეშა და მიწისზედა გადასასვლელების მოწყობას, საქალაქო ტრანსპორტში მათთვის სპეციალური ადგილების გამოყოფას, ასევე, ტრანსპორტში ასასვლელ-ჩასასვლელი სპეციალური ლიფტების, გზებზე და ტროტუარებზე სპეციალური პანდუსებისა და უსინათლოთათვის სპეციალური აუდიო-საგზაო ნიშნების უზრუნველყოფას; მათ სრულ ინტეგრაციას საზოგადოებაში; საზოგადოებრივი ტრანსპორტის იმგვარად მოდერნიზებას, რომ გადაადგილების პრობლემა არ შეექმნათ.

„შალვა ნათელაშვილი – საქართველოს ლეიბორისტული პარტია“

„ლეიბორისტული პარტიის“ საარჩევნო პროგრამა გენდერნიტრალურია და ძირითადად, სოციალურად დაუცველთათვის შეღავათების და დახმარებების უზრუნველყოფაზეა ფოკუსირებული.

ჯანდაცვა

ჯანდაცვის სფეროში შემოთავაზებულ ინიციატივებიდან კონკრეტულად ქალზე ორიენტირებული დაპირებაა დედაქალაქში მუნიციპალური სამშობიაროს და საბავშვო საავადმყოფოს აშენება; ქალებისთვის საინტერესოა, ასევე, მოზრდილთა ერთი მუნიციპალური საავადმყოფოს და ყველა რაიონში ერთი მუნიციპალური პოლიკლინიკის უზრუნველყოფა.

სოციალური დაცვა

სოციალური დაცვის საკითხებიდან ქალებისთვის (დედებისთვის) საინტერესოა სტუდენტებისთვის უფასო მგზავრობის დაპირება; პარტია

უფასო მგზავრობას, ასევე, სოციალურად დაუცველებსა და პენსიონერებს ჰპირდება. სხვა დაპირებებს შორისაა: სოციალურად დაუცველებისა და უმუშევრებისთვის საარსებო მინიმუმის ტოლი დახმარება; ყველა კომუნალური გადასახადის შემცირება; ვაუჩერები სოციალურად დაუცველებისთვის და პენსიონერებისთვის; სოციალურად დაუცველთა ფონდის შექმნა, რომელიც უსახლკარო თბილისელების დაბინავებაზე იზრუნებს; თბილისის მერიის მიერ სოციალურად დაუცველების და პენსიონერებისთვის საჭირო მედიკამენტების ღირებულების დაფინანსება.

დასაქმება

დასაქმების ინიციატივა დედაქალაქის საბიუჯეტო ორგანიზაციებში დასაქმებას ითვალისწინებს, ასევე მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარებისთვის მერიის ბიუჯეტში უპროცენტო (დაბალპროცენტიანი) გრძელვადიანი სესხების გათვალისწინებას, რაც ქალი ამომრჩევლისთვის მიმზიდველი დაპირებაა.

განათლება

განათლების სფეროში გაცემული დაპირებებიდან ქალებზე ორიენტირებული ბიუჯეტზე მყოფი საბავშვო ბაღების აშენება და გაფართოება, ასევე, ბიუჯეტიდან დაფინანსებული პროფესიული სასწავლებლების სოციალურად დაუცველი მოზარდებისთვის უზრუნველყოფაა.

ეკოლოგია

ეკოლოგიის მხრივ, რეკრეაციული ზონების ხელშეუხებლობის და განვითარების დაპირება ქალების ინტერესის სფეროში შედის.

ინფრასტრუქტურული პროექტები

ინფრასტრუქტურული საკითხებიდან ქალებისთვის საინტერესო გზების რეაბილიტაცია და სადარბაზოების, ლიფტებისა და სახურავების მოვლა-შეკეთების პროექტის გაგრძელებაა.

„დავით თარხან-მოურავი – საქართველოს პატრიოტთა ალიანსი“

როგორც დასაწყისში აღვნიშნეთ, „დავით თარხან-მოურავი – საქართველოს პატრიოტთა ალიანსის“ საარჩევნო პროგრამა ვერ მოვიპოვეთ. ინფორმაცია ამ საარჩევნო სუბიექტის საარჩევნო პროგრამის შესახებ არც NIMD-ის წინასაარჩევნო პლატფორმაზე partiebi.ge მოიპოვება. შესაბამისად, ჩვენ არ გვქონდა საშუალება, შეგვესწავლა აღნიშნული პარტიის პროგრამა.

2012 წლის საპარლამენტო არჩევნები

ვინაიდან ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნებზე პოლიტიკური პლატფორმები ძირითადად გენდერნიეტრალურია, ჩვენ შედარებისათვის 2012 წლის საპარლამენტო არჩევნებს მივმართეთ, რადროსაც ქალთა პოლიტიკური ჩართულობის საკითხის თვალსაზრისით განსხვავებული ვითარება გამოიკვეთა.

2012 წლის საპარლამენტო არჩევნებში მონაწილე კვალიფიციურ სუბიექტებს წინასაარჩევნო პროგრამებში ქალთა პოლიტიკაში მონაწილეობის გაზრდის შესახებ შემდეგი მოსაზრებები და ინიციატივები ჰქონდათ:

„ახალი მემარჯვენეები“

„ახალი მემარჯვენეები“ საპარლამენტო არჩევნების პროგრამაში ყურადღებას ამახვილებდნენ გენდერული თანასწორობის უზრუნველყოფის, ქალისა და მამაკაცის თანაბარი უფლებების დაცვისა და საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ საქმიანობაში ქალთა აქტიური მონაწილეობის აუცილებლობაზე.

„მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოში ქალები აქტიურად არიან ჩართული საზოგადოებრივ საქმიანობაში, მათი მონაწილეობა პოლი-

ტიკაში, განსაკუთრებით, გადაწყვეტილების მიმღებ დონეზე, ძლიერ დაბალია. ქვეყნის სტაბილური დემოკრატიული განვითარებისთვის აუცილებელია გენდერული თანასწორობის უზრუნველყოფა, ქალისა და მამაკაცის თანაბარი უფლებების დაცვა და ქალებისთვის ხელის შეწყობა, აქტიურად იყვნენ ჩართული საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ საქმიანობაში. ამისათვის:

- სხვადასხვა წამახალისებელი პროგრამის მეშვეობით ხელი უნდა შეეწყოს პოლიტიკურ პარტიებში ქალების კარიერულ წინსვლას და მათ აქტიურ მონაწილეობას არჩევნებში, როგორც პარტიული სიებით, ასევე მაჟორიტარულ კანდიდატებად („ახალი მემარჯვენეების“ მთავარი კომიტეტის დადგენილებით, 2012 წლის საპარლამენტო და ყველა შემდგომი არჩევნების პარტიული სიის მინიმუმ 30%-ს ქალები წარმოადგენენ);
- უნდა მოხდეს ქალების მიერ უმაღლესი განათლების მიღების პოპულარიზაცია;
- ხელი უნდა შეეწყოს ქალების ჩართვას ბიზნესში სპეციალური საკონსულტაციო პროგრამებისა და იაფი საკრედიტო რესურსების მიწოდების გზით;

ქვეყანაში საჭირო რაოდენობით უნდა იყოს ბავშვთა სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებები, რათა ბავშვის აღზრდა არ გახდეს შემაფერხებელი ფაქტორი დედის პროფესიული და საზოგადოებრივი საქმიანობისთვის“.¹⁴

„ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა“

„ერთიანი ნაციონალური მოძრაობას“ მიაჩნდა, რომ გენდერული თანასწორობის ხელშეწყობა საზოგადოებრივი აზრის ფორმირებისა და გადაწყვეტილების მიღების პროცესში, ასევე, ქვეყნის დემოკრატიული მმართველობის ყველა დონეზე უნდა განხორციელებულიყო.

¹⁴ http://partiebi.ge/2012/index.php?thematic_id=17&party_1_id=12&lang=geo

„ერთიანი ნაციონალური მოძრაობის“ მიზანია, ხელი შეუწყოს პოლიტიკურ ცხოვრებაში ქალისა და მამაკაცის თანაბარ მონაწილეობას. ამ მიზნის ხელშეწყობისათვის ყველაზე ეფექტური საშუალებაა პოლიტიკური პარტიებისათვის წახალისების ზომების შემოღება. ამის მაგალითია საარჩევნო კოდექსში შესული ცვლილება, რომლის მიხედვითაც, თუკი რომელიმე პარტიას არჩევნების დროს პარტიულ სიაში ყოველ 10 ადამიანზე წარმოდგენილი ეყოლება 2 განსხვავებული სქესის ადამიანი, ის მიიღებს 10%-ით მეტ სახელმწიფო დაფინანსებას.

პარტიაში შექმნილია ახალი სტრუქტურული ერთეული – გენდერული თანასწორობის დეპარტამენტი, რომლის ამოცანებია: გენდერული თანასწორობის ხელშეწყობა საზოგადოებრივი აზრის ფორმირებისა და გადაწყვეტილების მიღების პროცესში, გენდერული თანასწორობის ხელშეწყობა ქვეყნის დემოკრატიული მმართველობის ყველა დონეზე.

„ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა“ ხელს უწყობს სამშვიდობო პროცესებში ქალთა ფართო, აქტიური მონაწილეობის უზრუნველყოფას საერთაშორისო და ეროვნულ დონეებზე. მსგავსი და სხვა აქტივობების მხარდასაჭერად, „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობის“ ფრაქციის ინიციატივით საქართველოს პარლამენტში შექმნილია გენდერული საბჭო“.¹⁵

კოალიცია „ქართული ოცნება“

კოალიცია „ქართული ოცნება“ აპირებდა ქალთა მონაწილეობის გაზრდას შიდაპარტიული და ზოგადპოლიტიკური მიმართულებით.

„ქალთა მონაწილეობის გაზრდა ორი მიმართულებით უნდა მოხდეს – შიდაპარტიული და ზოგადპოლიტიკური. პირველ ასპექტს რაც შეეხება, დაფუძნდა კოალიცია „ქართული ოცნების“ ქალთა ფრთა, რომელიც მოიაზრება როგორც ქვედა და შუალედურ რგოლებში მომუშავე ქალ-

¹⁵ http://partiebi.ge/2012/index.php?thematic_id=17&party_1_id=13&lang=geo

თა რესურსის დაჯგუფებისა და გაძლიერების მექანიზმი. ქალთა ფრთის ხელმძღვანელი შეყვანილია პარტიის პოლიტიკურ საბჭოში, რომელიც გადაწყვეტილების მიმღები ორგანოა. ქალთა ფრთაში მოხილვებუ-ლი რესურსიდან უნდა მოხდეს მსურველთა ჩაბმა პარტიული ორგანიზაციის ზედა რგოლებში, რათა გაიზარდოს ქალთა მონაწილეობა პარტიისთვის მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში. ამ გზით პარტია მოკლევადიან პერსპექტივაში გადავა სასურველ მოდელზე, რომელიც საპირისპიროა მოდელისა – პარტიული აქტივისტი ქალები და გადაწყვეტილების მიმღები კაცები. რაც შეეხება ზოგად-პოლიტიკურ პროცესს, კოალიცია მიზნად ისახავს, დაიცვას არსებული საკანონმდებლო წამახალისებელი ნორმა საპარლამენტო არჩევნებისთვის განკუთვნილ სიაში და თვლის რა, რომ ეს ნორმა მხოლოდ საწყისია და არავითარ შემთხვევაში არ იძლევა კმაყოფილების საფუძველს, მომავალი ეროვნული თუ ადგილობრივი არჩევნებისთვის საარჩევნო სიაში უფრო მეტი ქალი კანდიდატის ყოლას ერთ-ერთ პრიორიტეტად მიიჩნევს. გარდა ამისა, განსაკუთრებული ძალისხმევა ეთმობა მაჟორიტარობის კანდიდატებად ქალთა დასახელებას და ამ კანდიდატების მაქსიმალურ ხელშეწყობას წინასაარჩევნო კამპანიის მიმდინარეობისას.¹⁶

„საქართველოს ლეიბორისტული პარტია“

„ლეიბორისტული პარტია“ სახელისუფლებო სტრუქტურებში ქალთა პროპორციული წარმომადგენლობის გაზრდის ინიციატივით გამოდი-ოდა.

- სახელისუფლებო სტრუქტურებში გაიზრდება ქალთა პროპორციული წარმომადგენლობა.
- პრინციპული და შეუქცევადი პოლიტიკა გატარდება ოჯახური ძალადობისა და დისკრიმინაციის წინააღმდეგ.¹⁷

¹⁶ http://partiebi.ge/2012/index.php?thematic_id=17&party_1_id=17&lang=geo

¹⁷ http://partiebi.ge/2012/index.php?thematic_id=17&party_1_id=16&lang=geo

„ქრისტიან-დემოკრატიული მოძრაობა“

„ქრისტიან-დემოკრატიულ მოძრაობას“ საჭირო ნაბიჯად პოლიტიკური პარტიების საარჩევნო სიებში ქალთა წარმომადგენლობის გაძლიერება მიაჩნდა.

„ქრისტიან-დემოკრატების“ აზრით, უნდა გაძლიერდეს ქალთა წარმომადგენლობა პოლიტიკური პარტიების საარჩევნო სიებში (დაფინანსების გაზრდის არსებული სამოტივაციო სისტემა), ასევე, ქალი მაჟორიტარი კანდიდატების კონკურენტუნარიანობის ზრდისთვის აუცილებლად მიგვაჩნია სახელმწიფოს ჩარევით პირდაპირი ფინანსური მხარდაჭერა, კერძოდ, სააგიტაციო მასალის მომზადებასა, დაბეჭდვასა და გავრცელებაში.¹⁸

დასკვნა

ზემოთ განხილულიდან ჩანს, რომ საარჩევნო სუბიექტების ადგილობრივი არჩევნებისთვის მომზადებული პროგრამები, ძირითადად, გენდერენეიტრალურია. მართალია, ისინი მოიცავენ რამდენიმე ისეთ საკითხს და ინიციატივას, რომლებიც კონკრეტულად ქალებს ეხება და ქალების ინტერესების სფეროში ხვდება, მაგრამ მსგავსი თემატიკის სპექტრი შეზღუდულია. ქალთა საკითხები ძირითადად განიხილება ჯანმრთელობის (რეპროდუქციული ჯანმრთელობა, ორსულთა მეთვალყურეობა), დემოგრაფიული (დაბადებულ ბავშვებზე ერთჯერადი დახმარებების გაცემა), შვილების სწავლისა და სპორტული აქტივობების კონტექსტში. რაც შეეხება დასაქმებას, ეს საკითხი, ძირითად, ბაგაბალებისა და სკოლების მასწავლებლობით არის შემოფარგლული. ეს კი, თავისუფლად შეიძლება ჩაითვალოს იმ სტერეოტიპული მიდგომის შედეგად, რომლის მიხედვითაც, ბალებისა და სკოლების მასწავლებლობა ქალებისთვის ერთადერთ შესაფერის სამუშაოდ ითვლება.

¹⁸ http://partiebi.ge/2012/index.php?thematic_id=17&party_1_id=14&lang=geo

წარმოდგენილი მიმოხილვა გვაფიქრებინებს, რომ პარტიები საკმარის დროს საქართველოს ქალი ამომრჩევლების პრობლემების ღრმა შესწავლას არ უთმობენ და გავრცელებული მოსაზრებებითა და სტერეოტიპებით ხელმძღვანელობენ. მაგალითად, ისეთი მწვავე საკითხი, როგორც ოჯახში ძალადობა, არც ერთი საარჩევნო სუბიექტის პროგრამაში არ ყოფილა შეტანილი. საარჩევნო პროგრამებში არც ქალთა დასაქმების ხელშეწყობის, ქალების შრომითი უფლებების დაცვის, ყველა ტიპის დისკრიმინაციის აღმოფხვრის თუ გენდერული თანასწორობის უზრუნველყოფის ინიციატივებია ასახული. ეს საკითხები კი სერიოზულ პრობლემას წარმოადგენს ქვეყანაში, რაც რეგიონებში ჩატარებულმა შეხვედრებმა მკაფიოდ დაგვანახა. ამიტომ პარტიულ პროგრამებში ქალთა პრობლემების სწორად იდენტიფიცირება, გენდერული თანასწორობის შესახებ საზოგადოებისთვის ინფორმაციის მიწოდება და ქალთა საკითხებზე საზოგადოების მგრძობელობის ამაღლება ის თემებია, რომლებიც სერიოზულ და გადაუდებელ ყურადღებას საჭიროებს.

2014 წლის ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნებისთვის მომზადებული არც ერთი პროგრამა არ მოიცავდა ქალთა პოლიტიკური გააქტიურების, მათი პოლიტიკური გაძლიერების თუ გენდერული თანასწორობის უზრუნველყოფის ხელშეწყობ ინიციატივას. პოლიტიკური გაძლიერება, მათ შორის ქალების ინფორმირებას გულისხმობს, რაც მათ ინფორმირებული არჩევანის გაკეთებას უადვილებს. ამის საჭიროება გამოკითხვის შედეგებმაც დაგვანახა (იხ. მეორე ნაწილი), რომლის თანახმადაც, გამოკითხულ ქალთა უმეტესობა პოლიტიკური პარტიების მიერ გამართულ შეხვედრებს არ დასწრებიან და არც პოლიტიკური პარტიების პროგრამებს გასცნობია.

II ნაწილი

პოლიტიკური პარტიების საარჩევნო პროგრამებში
ქალთა საჭიროებების ასახვა

ლელა ხომერიკი

შესავალი

პოლიტიკური პარტიების საარჩევნო პროგრამებში გენდერული საკითხებისა და ქალებისთვის მნიშვნელოვანი თემატიკის სრულფასოვანი ასახვის ხელშეწყობის მიზნით, „მედიის განვითარების ფონდმა“, ლიდერ ქალთა თანამშრომლობის ქსელის მონაწილეობით, საქართველოს 9 ქალაქში (თბილისი, გორი, მარნეული, ახალციხე, ახალქალაქი, გარდაბანი, სიღნაღი, ზუგდიდი, ნინოწმინდა) გამოკითხვა ჩაატარა.

გამოკითხვის მიზანს წარმოადგენდა გაერკვია ადგილობრივი ქალი ამომრჩევლების, სამოქალაქო ლიდერების, არასამთავრობო ორგანიზაციების წარმომადგენელთა ხედვა იმ თემატიკის შესახებ, რომლებიც პოლიტიკურმა პარტიებმა თავიანთ საარჩევნო სტრატეგიებში ქალი ამომრჩევლების ინტერესების გათვალისწინების მიზნით უნდა ასახონ.

გამოკითხვის მეთოდოლოგია

კვლევა 2014 წლის ნოემბერ-დეკემბრის პერიოდში განხორციელდა. ჯამში 238 რესპონდენტი გამოიკითხა. ქალაქების მიხედვით რესპონდენტთა რიცხვი შემდეგნაირად განაწილდა: თბილისი – 45 რესპონ-

დენტი, ახალციხე – 23, ახალქალაქი – 24, ნინოწმინდა – 25, მარნეული – 22, გარდაბანი – 20, ზუგდიდი – 20, გორი 34, სიღნაღი/წნორი – 25 რესპონდენტი.

რესპონდენტებად შეირჩნენ: რეგიონის აქტიური ქალები; სოფლის სოციალურად აქტიური ქალები; ქალთა საკითხებზე მომუშავე არასამთავრობო ორგანიზაციების (ქალი) წევრები; არასამთავრობო ორგანიზაციების წევრი ქალები; ადგილობრივი ჟურნალისტები.

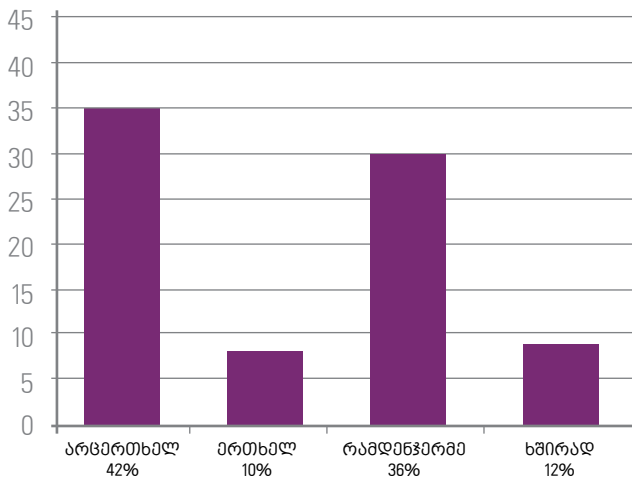
გამოკითხვის ინსტრუმენტს წარმოადგენდა კითხვარი, რომელიც მოიცავდა როგორც ღია კითხვას, ისე ფორმალიზებულ კითხვებს.

ანგარიშში წარმოდგენილია ფორმალიზებული კითხვებით მიღებული მონაცემების რაოდენობრივი ანალიზისა და ღია კითხვაზე მიღებული პასუხების თემატური ანალიზის შედეგები.

გამოკითხვის შედეგები

პოლიტიკური პარტიის წევრი აღმოჩნდა რესპონდენტთა 7%.

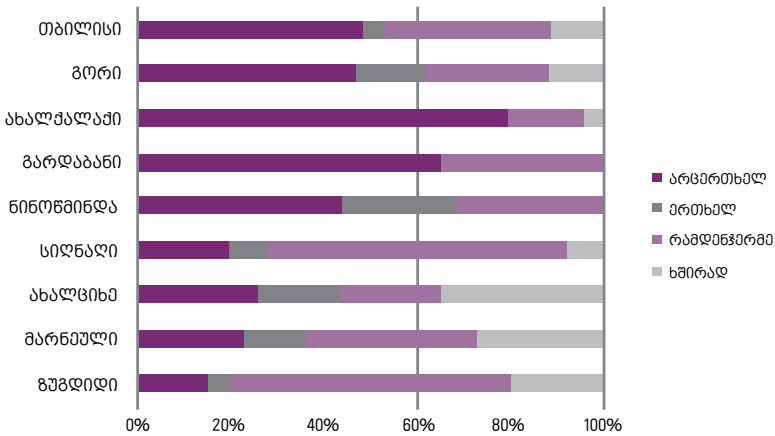
პასუხები კითხვაზე – დასწრებისათ თუ არა პოლიტიკური პარტიების მიერ გამართულ შეხვედრებს? – შემდეგნაირად განაწილდა:

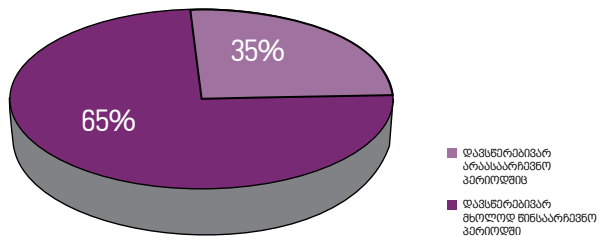

მიუხედავად იმისა, რომ გამოკითხული რესპონდენტები საზოგადოებრივად აქტიური ქალები არიან, პოლიტიკური პარტიების მიერ გამართულ შეხვედრას მათი 42% არც ერთხელ არ დასწრებია, მხოლოდ ერთხელ დასწრებია 10%, რამდენჯერმე 36% და ხშირად მხოლოდ 12%.

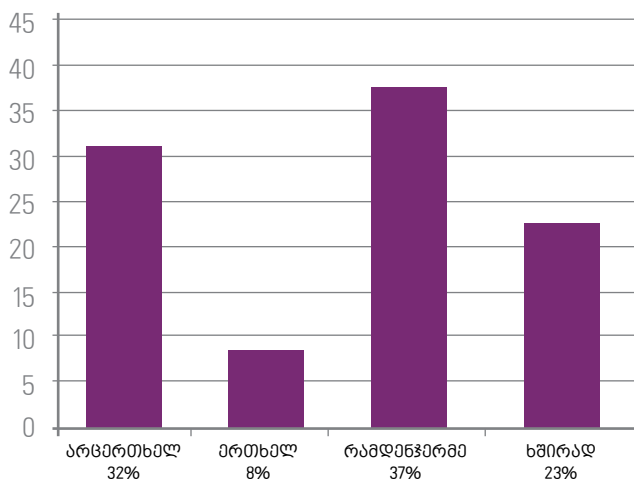
ცალკეული ქალაქების მიხედვით, პოლიტიკური პარტიების მიერ გამართულ შეხვედრებზე დასწრების მაჩვენებლები შემდეგნაირად განაწილდა:

საყურადღებოა, რომ გამოკითხულთა იმ რიცხვიდან, რომლებიც დასწრებიან პოლიტიკური პარტიების მიერ გამართულ შეხვედრებს, 65% დასწრებია მხოლოდ წინასაარჩევნო პერიოდში გამართულ შეხვედრებს, ხოლო როგორც წინასაარჩევნო, ისე არასაარჩევნო პერიოდში გამართულ მსგავს შეხვედრებს 35% დასწრებია.

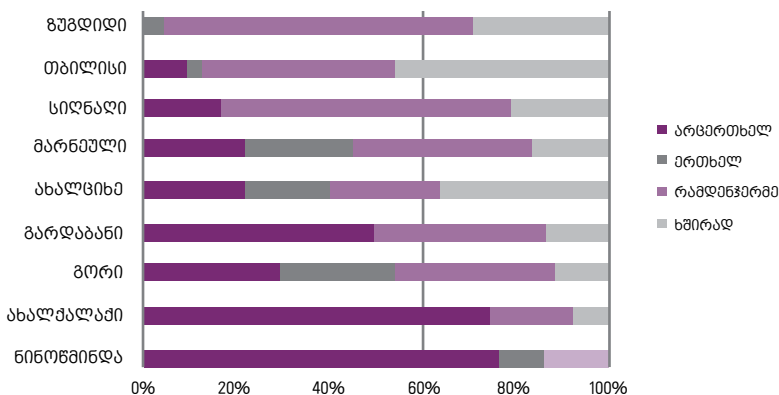

პასუხები კითხვაზე – გაცნობიხართ თუ არა პოლიტიკური პარტიების პროგრამებს? – შემდეგნაირად განაწილდა:

პოლიტიკური პარტიების პროგრამებს არცერთხელ არ გაცნობია რესპონდენტთა 32%, პროგრამებს მხოლოდ ერთხელ გაეცნო 8%, რამდენჯერმე 37% და ხშირად 23%.

ცალკეული ქალაქების მიხედვით, პოლიტიკური პარტიების პროგრამების გაცნობის მაჩვენებლები შემდეგნაირად განაწილდა:

რე საკითხების გათანა სურთ ქალბს საქართველოს პოლიტიკური პარტიების პროგრამები

ღია კითხვაზე მიღებული პასუხების თემატური ანალიზის
შედეგები

ქალთათვის პრიორიტეტული საკითხების შესახებ დახურულ კითხვებზე პასუხის გაცემამდე რესპონდენტებს უნდა დაესახელებინათ, მათი აზრით, ქალებთან დაკავშირებული ან ქალებისათვის ყველაზე მნიშვნელოვანი ოთხი პრობლემა, რომლის შეტანასაც ისინი საქართველოს პოლიტიკური პარტიების პროგრამებში ისურვებდნენ.

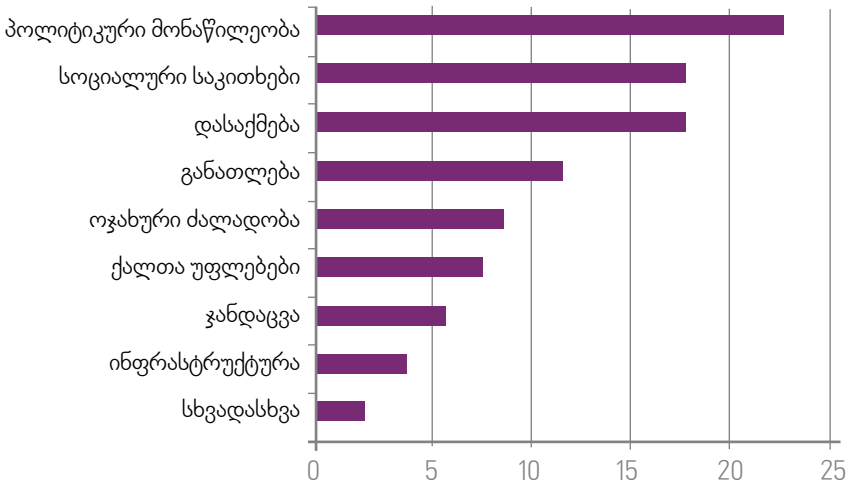
ამ მიზნით, კითხვარში შევიდა ღია კითხვა შემდეგი სახით: ქალებთან დაკავშირებული ან ქალებისათვის მნიშვნელოვანი რომელი პრობლემის შეტანას ისურვებდით პოლიტიკური პარტიების პროგრამაში?

კითხვარის ამ ნაწილში 9 ქალაქის 238 რესპონდენტიდან მიღებულ იქნა 508 მოსაზრება. მიღებული პასუხების თემატური ანალიზის შედეგად მოსაზრებები დავაჯგუფეთ და მივიღეთ ქალებისათვის მნიშვნელოვანი პრობლემების 9 თემატური ბლოკი.

კატეგორიების მიხედვით, რესპონდენტთა მიერ გამოთქმული მოსაზრებების პროცენტული გადანაწილების სურათი შემდეგია:

ღია კითხვის პასუხების პროცენტული გადანაწილება თემურ ბლოკებში

პოლიტიკური მონაწილეობა	23%
განათლება	12%
ჯანდაცვა	6%
სოციალური საკითხები	18%
დასაქმება და ქალთა ეკონომიკური გაძლიერება	18%
ოჯახური ძალადობა	9%
ქალთა უფლებები	8%
ინფრასტრუქტურა	4%
სხვადასხვა	2%

ქვემოთ მოყვანილ ცხრილში მოცემულია მიღებული პასუხების თემურ ბლოკებში გაერთიანების რაოდენობრივი სურათი ქალაქების მიხედვით:

	პოლიტიკური მონაწილეობა %	ჯანდაცვა %	განათლება %	სოციალური საკითხები %	დასაქმება %	ქალთა უფლებები %	ოჯახური ძალადობა %	ინფრასტრუქტურა %	სხვადასხვა %
თბილისი	21	6	11	23	8	15	16	0	0
ახალციხე	40	3	10	18	15	3	6	5	0
ახალქალაქი	20	15	22	27	10	2	2	0	2
ნინოწმინდა	9	2	24	3	22	7	2	19	12
გარდაბანი	0	4	19	37	15	14	7	0	4
მარნეული	34	7	12	9	20	2	9	7	0
ზუგდიდი	25	6	7	11	31	9	11	0	0
გორი	21	7	3	20	22	10	14	0	3
სიღნაღი/წნორი	27	6	4	23	16	12	4	6	2

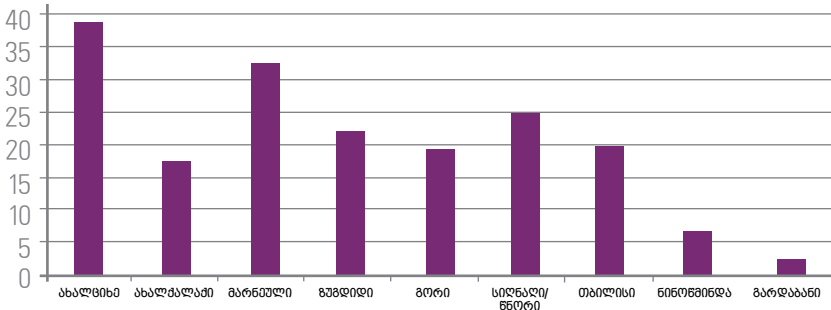
ქალთა კოლიტიკური მონაწილეობა

პოლიტიკური მონაწილეობის კუთხით, კვლევის რესპონდენტთა მიერ გამოითქვა 118 მოსაზრება, რაც ღია კითხვაზე მიღებული ჯამური პასუხების 23%-ს შეადგენს.

უნდა აღინიშნოს, რომ ამ ბლოკში გაერთიანებული პასუხების პროცენტული წილი ყველა ქალაქში, გარდა გარდაბნისა, საკმაოდ მაღალი იყო.

ქვემოთ მოყვანილ დიაგრამაზე მოცემულია ცალკეულ ქალაქებში მიღებული პასუხებიდან პოლიტიკური მონაწილეობის ბლოკში გაერთიანებული პასუხების პროცენტული წილი:

პოლიტიკური მონაწილეობა

ქვემოთ მოგვყავს პოლიტიკური მონაწილეობის ბლოკში თემატური ანალიზის შედეგად გაერთიანებული პასუხები რეზიუმირებული სახით:

- პოლიტიკურ ინსტიტუტებში არსებული დისკრიმინაციის აღიარება და აღმოფხვრა;
- გენდერული თანასწორობის მიღწევის გრძელვადიანი სტრატეგიის შემუშავება;
- პოლიტიკაში ქალების რიცხვის ზრდის ხელშეწყობა და ქალის როლის გააქტიურება პოლიტიკურ პროცესებში;
- მეტი ქალი გადაწყვეტილების მიმღებ პოზიციებზე ყველა დონეზე, როგორც წარმომადგენლობით, ისე აღმასრულებელ ხელისუფლებაში;
- მამაკაცთა და ქალთა თანაბარი რაოდენობა პარლამენტში;
- გენდერული ბალანსის დაცვა საჯარო უწყებებში წამყვან პოზიციებზე;
- მეტი ქალის დანიშვნა მაღალ თანამდებობებზე, განსაკუთრებით სოციალური საკითხების სფეროში ;
- ქალთა მეტი რაოდენობა დიპლომატიურ კორპუსში;
- სამშვიდობო პროცესებში ქალთა მონაწილეობის გაზრდის შესახებ გაეროს რეზოლუციის 1325 აღსრულების მექანიზმების შემუშავება.

გენდერული კვოტირება

- გენდერული კვოტირების პრინციპის მხარდაჭერა და გენდერული კვოტების შემოღება საკანონმდებლო დონეზე;
- გენდერული კვოტირება შიდაპარტიულ დონეზე.

გენდერული ბალანსის მიღწევა პოლიტიკურ პარტიებში

- გენდერული ბალანსის დაცვა პარტიულ სისტემაში, მათ შორის შიდაპარტიული კვოტირების შემოღების საშუალებით;
- პოლიტიკური პარტიების მმართველ პოზიციებზე აუცილებელია დაცული იყოს გენდერული თანასწორობა;
- ქალების ჩასმა პოლიტიკური პარტიების საარჩევნო სიებში, მათ შორის სიის წამყვან პოზიციებზე;

- პოლიტიკურ პარტიებში წევრი ქალების რიცხვის გაზრდა;
- პოლიტიკური პარტიის მიერ გეგმის შემუშავება წევრი ქალების მოტივაციის გაზრდისა და გააქტიურებისთვის;
- პოლიტიკურ პარტიებში ქალთა ფრთების გაძლიერება;
- პარტიაში ქალთა ახალი სახეების წარმოჩენა.

● პოლიტიკური პარტიების პროგრამები

- პარტიების მიერ ქალთა პრობლემატიკის შესწავლა და ასახვა პარტიულ პროგრამებში;
- პოლიტიკური პარტიების პროგრამებში საგანამანათლებლო პროგრამების მხარდაჭერა;
- პარტიის პროგრამებში ოჯახის გაძლიერების პროგრამის ჩართვა;
- პარტიებმა მეტი აქცენტი უნდა გააკეთონ ქალთა უფლებებზე.

● პარტიების მუშაობა ადგილებზე

- პარტიების მუშაობა ადგილებზე ძალიან სუსტია;
- ადგილობრივ დონეზე პარტიებს არა აქვთ მუშაობის სტრატეგია არასაარჩევნო პერიოდში;
- პოლიტიკური პარტიების მიერ ქალებთან ხშირი შეხვედრები, მათი პრობლემების მოსმენა (არამხოლოდ წინასაარჩევნო პერიოდში);
- ადგილობრივი პოლიტიკური სკოლების შექმნა;
- საქართველოს მასშტაბით სხვადასხვა აქტივობების ჩატარება (ტრენინგები და სხვა) ქალთა პოლიტიკური ცნობიერების ამაღლებისა და პოლიტიკურ პროცესებში მათი ჩართულობის გაზრდის მიზნით (პირველ რიგში ადგილობრივ დონეზე);

● ქალთა როლის გაზრდა ადგილობრივ ხელისუფლებაში

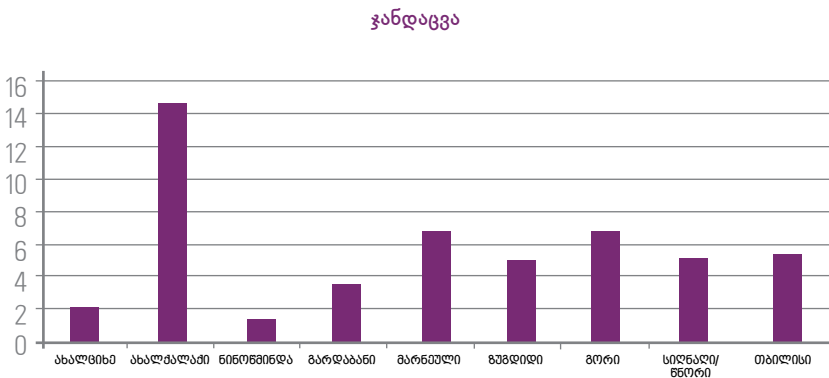
- ქალთა რიცხვის გაზრდა გადაწყვეტილების მიმღებ პოზიციებზე ადგილობრივ ხელისუფლებაში, რადგანაც რეგიონებში საპასუხისმგებლო პოზიციები ნაკლებად უჭირავთ ქალებს და საჯარო სამსახურებში ქალები თანამდებობრივად უკანა პლანზე მუშაობენ;

- საკრებულოს დეპუტატი ქალების რიცხვისა და საკრებულოში ქალების რეალური მონაწილეობის გაზრდა;
- გამგეობაში ქალებისა და მამაკაცების თანაბარი რაოდენობა;
- თვითმმართველი ორგანოების მიერ ქალების საჭიროებების გათვალისწინება;
- გენდერულად სენსიტიური ბიუჯეტირების პრინციპების დანერგვა;
- ქალთა ჩართულობა თვითმმართველობის მიერ გადაწყვეტილებების მიღებაში;
- მეტი ქალის ჩართვა სოციალურ საკითხებზე მომუშავე კომისიებში;
- სოფლის პროგრამის განხორციელებისა და სოფლის ბიუჯეტის შესრულების ხარისხის შემოწმების გამჭვირვალე მექანიზმების შექმნა და მოსახლეობის ჩართულობის გაზრდა ამ პროცესში.

ჯანდაცვა

ჯანდაცვის ბლოკში გაერთიანდა კვლევის რესპონდენტთა მიერ გამოთქმული მოსაზრებების ჯამური რაოდენობის 6%.

ქვემოთ მოყვანილ დიაგრამაზე მოცემულია ცალკეულ ქალაქებში მიღებული პასუხებიდან ჯანდაცვის ბლოკში გაერთიანებული პასუხების პროცენტული წილი:

ქვემოთ მოგვყავს, თემატური ანალიზის შედეგად, ჯანდაცვის ბლოკში გაერთიანებული პასუხები რეზიუმირებული სახით:

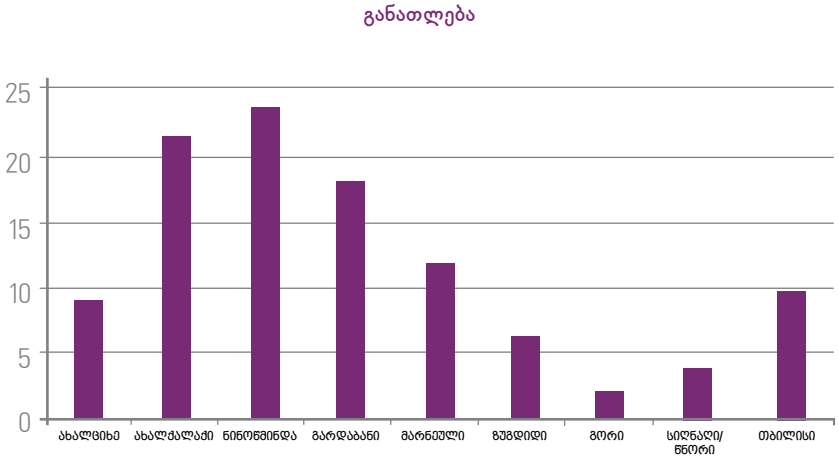
- ადგილებზე ხარისხიანი სამედიცინო მომსახურების მიღების შესაძლებლობების გაზრდა;
- სოფლად მცხოვრები ქალებისთვის ჯანდაცვის ხელმისაწვდომობის გაზრდა;
- რეგიონებში სამედიცინო-პროფილაქტიკური გამოკვლევების განხორციელების მიზნით **დიაგნოსტიკური ცენტრების გახსნა**;
- **სოფლებში პირველადი სამედიცინო დახმარების პუნქტის გახსნა**;
- **ქალთა ონკოლოგიური დაავადებების პრევენცია** (ამჟამად შეუძლებელია რეგიონებში სკრინინგისა და მამოგრაფიის ჩატარება);
- წელიწადში ერთხელ მაინც ექოსკოპიისა და სხვა ტიპის **გამოკვლევების პერიოდული უფასო აქციების განხორციელება** იმ ადგილებში, სადაც არ არის სათანადოდ აღჭურვილი სამედიცინო ცენტრები;
- ძუძუს კიბოთი დაავადებული **ქალების სიცოცხლისთვის მნიშვნელოვანი მეტიკამენტებით** უზრუნველყოფა;
- **რეპროდუქტიული ჯანმრთელობის** დაცვის პროგრამების ადგილებზე ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა, რეპროდუქტიული ჯანმრთელობის შესახებ ცოდნის გავრცელება, ინფორმირება კონტრაცეფციის შესახებ, განსაკუთრებული ყურადღება ადრეულ ქორწინებაში მყოფი გოგონების რეპროდუქტიული ჯანმრთელობის პრობლემებისადმი;
- უშვილო წყვილებისათვის **რეპროდუქციული პროგრამების დაფინანსება**;
- მრავალშვილიანი დედების უფასო გინეკოლოგიური მომსახურება;
- **ორსულთა მომსახურების პროგრამის** დაფინანსების გაზრდა; ორსულობის დროს ხარისხიანი სამედიცინო მომსახურება; ანტინატალურ პროგრამებში მინიმუმ 8 უფასო ვიზიტის დაფინანსება, სახელმწიფოს მიერ, ნაცვლად 4 ვიზიტისა;
- ყოველი მშობიარობის შემდეგ, გარკვეულ ასაკამდე **ბავშვისთვის ყოველთვიური დანამატის დანიშვნა**;
- პენსიონერთა სამედიცინო მომსახურების გაუმჯობესება;
- ბაგა-ბალებში პერიოდული სამედიცინო გამოკვლევების განხორციელება;

- რეგიონებში მოზრდილთა და ბავშვთა ფსიქო-სარებილიტაციო ცენტრების დაარსება.

განათლება

განათლების ბლოკში გაერთიანდა კვლევის რესპონდენტთა მიერ გამოთქმულ მოსაზრებათა ჯამური რაოდენობის 12%.

ქვემოთ მოყვანილ დიაგრამაზე მოცემულია ცალკეულ ქალაქებში მიღებული პასუხებიდან განათლების ბლოკში გაერთიანებული პასუხების პროცენტული წილი:

რესპონდენტმა ქალებმა განათლების სფეროდან წამოსწიეს შემდეგი პრობლემეტიკა:

სასკოლო განათლება

- სასკოლო განათლებისათვის მეტი ყურადღების მიქცევა;
- სკოლაში განათლების ხარისხის ამაღლება;
- პედაგოგის ხელფასის გაზრდა და მისის საქმიანობის დაფასება;
- ყველა სკოლას უნდა ჰყავდეს ფსიქოლოგი;
- სასკოლო ტრანსპორტის საკითხის დარეგულირება.

● სკოლამდელი განათლება

- სკოლამდელი განათლების პრიორიტეტად წამოწევა;
- საბავშვო ბალების თანამედროვე სტანდარტების შესაბამისად მოწყობა;
- საბავშვო ბალებში ადგილების რაოდენობის გაზრდა;
- ახალი ბალების გახსნა, განსაკუთრებით სოფლად, ყველა ქალი-სათვის ბალების ხელისაწვდომობის გაზრდა, ქალების დასაქმებისა და მათი პროფესიული ზრდის ხელშეწყობისთვის;
- საბავშვო ბალების სიახლოვე სახლებთან;
- უფასო ბაგა-ბალები რეგიონებში;
- საბავშვო ბაღის ჯგუფებში ბავშვების რაოდენობის შემცირება, ჯგუფში ბავშვების რაოდენობა უნდა იყოს მკაცრად განსაზღვრული, ერთ ჯგუფში 40 -50 ბავშვი დაუშვებელია;
- საბავშვო ბალებში საგანმანათლებლო პროგრამების გაუმჯობესება;
- ბალებში მაღალკვალიფიციური პედაგოგების ნაკლებობაა;
- ბალებს ფსიქოლოგები არ ყავთ;
- საბავშვო ბაღის პედაგოგებისა და სხვა პერსონალის ხელფასი ძალიან მცირეა.

● ეთნიკურ უმცირესობათა წარმომადგენელ ქალთა განათლების საკითხები

- ეთნიკურ უმცირესობათა წარმომადგენელ გოგონათა და ქალთა განათლების პრობლემებისადმი მეტი ყურადღება;
- ეთნიკურ უმცირესობათა წარმომადგენელ ქალთა უმაღლესი განათლების შესაძლებლობების გაზრდა;
- ადრეულ ქორწინებაში მყოფი გოგონების მიერ სწავლის შეწყვეტის პრევენცია;

● ადამიანთა უფლებებისა და გენდერული საკითხები საგანმანათლებლო პროგრამებში, ინკლუზიური განათლება

- ადამიანის უფლებების სწავლება უნდა ხორციელდებოდეს საბავშვო ბაღის ასაკიდან;
- სკოლაში სამოქალაქო განათლების კურსის ფარგლებში მნიშვნელოვანი დროის დათმობა გენდერული საკითხებისადმი;

- გენდერული საკითხების შეტანა სხვადასხვა საგანმანათლებლო პროგრამებში;

ინკლუზიური განათლება

- მეტი ყურადღება ინკლუზიური განათლების განვითარებას;
- პოლიტიკოსები აქტიურად უნდა იყვნენ ჩართულნი ინკლუზიური განათლების დანერგვის ხელშეწყობაში;
- სხვადასხვა ტიპის საგანმანათლებლო პროგრამების განხორციელება შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა მიმართ ტოლერანტული დამოკიდებულების ჩამოსაყალიბებლად.

მშობელთა სკოლა

- შვილების აღზრდის საკითხებზე ახალგაზრდების განათლების დონის ამაღლება.

ადრეული ქორწინებაში მყოფი გოგონების განათლების უფლების რეალიზაცია

- ის გოგონები, რომლებიც სკოლის ასაკში ჰქმნიან ოჯახს, ხშირ შემთხვევაში საშუალო განათლების მიღების გარეშე რჩებიან, ამიტომ საჭიროა სკოლებმა აწარმოონ ადრეული ქორწინებების სტატისტიკა და სახელმწიფოს დახმარებით პრევენციული ზომები მიიღონ, რათა გოგონებმა სწავლა არ შეწყვიტონ;
- საჭიროა ადრე დაქორწინებულ ქალთათვის განათლების სპეციალური სისტემის დანერგვა, რათა მათ პროფესიული განათლების მიღება შეძლონ.

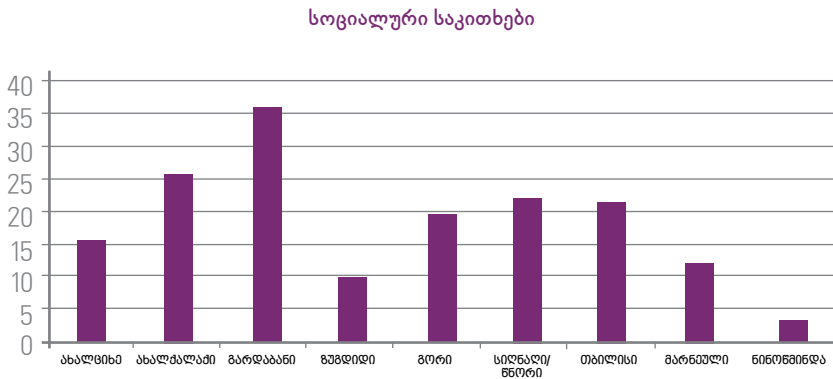
ქალთა პროფესიული განათლება

- ქალთა პროფესიული განათლების ხელშეწყობის საკითხის გააქტიურება ქალთა დასაქმების შესაძლებლობების გაზრდის მიზნით;
- პროფესიული განათლების ხელმისაწვდომობის გაზრდა სოფელში მცხოვრები ქალებისათვის;
- სატრენინგო პროგრამების განხორციელება სოფლად მცხოვრები ქალების გადამზადებისათვის.

სოციალური საკითხები

სოციალური საკითხების ბლოკში თემატურად დაჯგუფდა კვლევის რესპონდენტთა მიერ გამოთქმული 91 მოსაზრება, რამაც ღია კითხვაზე მიღებული პასუხების ჯამური რაოდენობის 18% შეადგინა.

ქვემოთ მოყვანილ დიაგრამაზე მოცემულია ცალკეულ ქალაქებში მიღებული პასუხებიდან სოციალური საკითხების ბლოკში გაერთიანებული პასუხების პროცენტული წილი:

ქვემოთ მოგვყავს სოციალური საკითხების ბლოკში, თემატური ანალიზის შედეგად, გაერთიანებული პასუხები რეზიუმირებული სახით:

ხელფასის გაზრდა

- ხელფასების სიმცირე, რაც ინფლაციისა და ფასების ზრდის ფონზე უფრო მწვავედება;
- ხელფასების შეძლებისდაგვარად გაზრდა, მათ შორის პედაგოგთა ხელფასებისა;
- ხელფასის გაზრდა მინიმუმ 300 ლარამდე.

პენსიები

- პენსიების გაზრდა;
- პენსია გაიცეს სტაჟის მიხედვით;

- საპენსიო ასაკის შემცირება;
- შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა პენსიების გაზრდა.

დეკრეტული შვებულება

- ფეხმძიმობა არ უნდა იყოს განაჩენი ქალისთვის სამსახურში;
- ორსულობის და შემდეგი პერიოდის ეტაპზე ქალისა და ბავშვის პირობების გათვალისწინება;
- შრომის კოდექსში ორსულობისა და დეკრეტული შვებულების პირობების გაუმჯობესება: შვებულების დროისა და ანაზღაურების გაზრდა;
- ფასიანი დეკრეტული შვებულების პერიოდის გახანგრძლივება;
- შრომის კოდექსით დამსაქმებლის დავალებულება, რომ აანაზღაუროს დეკრეტის პერიოდი სრულად და არა საკუთარი სურვილის შესაბამისად;
- ბავშვის მოვლისთვის სახელმწიფო ფინანსურად ეხმარებოდეს დედას, ბავშვისათვის გარკვეულ ასაკამდე (3 წლამდე) ან სრულწლოვანების მიღწევამდე ყოველთვიურად 100 ლარის დანიშვნა;
- მეტი ბერკეტის ჩადება, რათა დამსაქმებელს არ ჰქონდეს საშუალება დისკრიმინაციულად მოექცეს პატარა შვილიან დედას ან ორსულს;
- მამაკაცებისთვის დეკრეტული შვებულების გამოყენების პრაქტიკის დანერგვა.

შრომითი უფლებები

- შრომის უფლების რეალიზაციისათვის ქალებს არ უნდა სჭირდებოდეთ საზღვარგარეთ წასვლა;
- ქალთა შრომის პირობების გაუმჯობესება;
- შრომის კოდექსში მეტი ბერკეტის ჩადება, რათა დამსაქმებელს არ ჰქონდეს საშუალება დისკრიმინაციულად მოექცეს ორსულს ან მცირეწლოვანი შვილის დედას;
- მცირეწლოვანი ბავშვების დედების საჭიროებაზე მორგებული სამუშაო დრო და სივრცე (დაწესებულებების ტერიტორიებზე ბავშვთა დღის ცენტრების შექმნა);

- დამსაქმებელი ხშირად უარს ამბობს ქალის სამსახურში აყვანაზე, რადგან არსებობს პროფესიების სტერეოტიპული დაყოფა ე.წ. „ქალურ“ და „კაცურ“ პროფესიებად;
- დამსაქმებელთა მიერ სამუშაოდ აყვანის დროს ქალთა ასაკობრივი დისკრიმინაციის პრაქტიკის შეზღუდვა.

● შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა დახმარება

- შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა განათლების ხარისხის გაუმჯობესება და სრულწლოვანების მიღწევის შემდეგ დასაქმების პირობების შექმნა;
- სოციალური პრობლემები მწვავედ დგას, პირველ რიგში, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვიანი ოჯახებისათვის და ქალებისთვის (დედებისთვის);
- შშმ ბავშვებისა და მოზარდების ცენტრების რაოდენობისა და დაფინანსების გაზრდა;
- შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა პენსიის გაზრდა;
- შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ქალთა მიმართ არსებული დისკრიმინაციული დამოკიდებულების შეცვლა;
- შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ქალთა ცნობიერების გაზრდისა და გარემოსთან სრული ინტეგრირების ხელშეწყობა;
- მარტოხელა და განსაკუთრებული საჭიროების მქონე ქალებისთვის სოციალური პროგრამების შემუშავება;
- შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთათვის ეტლების დროულად მიწოდება;
- სოციალური შშმ პირთა მშობლების დახმარების პროგრამების არსებობა;
- შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთათვის განსაკუთრებული პროგრამების არსებობა – მაგ. უფასო დასვენების, უფასო მკურნალობის პროგრამები.

● მრავალშვილიანი ოჯახების დახმარება

- მრავალშვილიანი ოჯახების დახმარების მოქნილი სისტემის შექმნა.
- მრავალშვილიანი დედების შრომითი პირობების გაუმჯობესება.

დევნილი ქალების პრობლემები

- დევნილთა დახმარების სისტემის მოწესრიგება;
- დევნილი და სოციალურად დაუცველი ოჯახების დაუსაქმებელი ქალებისათვის ყოველთვიური ფულადი დახმარების დანიშვნა;
- დევნილი ქალებისა დახმარება და რეაბილიტაცია.

მარტოხელა დედების დახმარება

- მარტოხელა დედის სტატუსის განსაზღვრა და მარტოხელა დედების სოციალური დახმარების მექანიზმის შექმნა;
- მარტოხელა დედების დახმარების გაზრდა, ფულადი დახმარება, დასაქმების ხელშეწყობა და სპეციალური პროგრამების შექმნა.

მარტოხელა ადამიანების მხარდაჭერა

- მარტოხელა და უმწეო ადამიანების დახმარების სისტემის განვითარება.

შვილად აყვანა

- შვილად აყვანის პროცედურების გამარტივება.

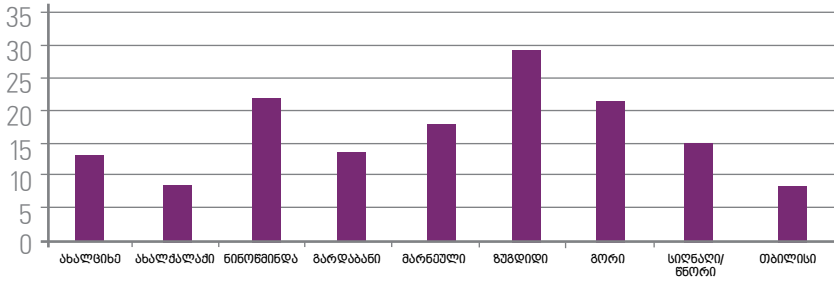
დასაქმება და ქალთა ეკონომიკური გაძლიერება

დასაქმებისა და ქალთა ეკონომიკური გაძლიერების ბლოკში გაერთიანდა კვლევის რესპონდენტთა მიერ გამოთქმული მოსაზრებების ჯამური რაოდენობის 18%.

ქვემოთ მოყვანილ დიაგრამაზე მოცემულია ცალკეულ ქალაქებში მიღებული პასუხებიდან დასაქმებისა და ქალთა ეკონომიკური გაძლიერების ბლოკში გაერთიანებული პასუხების პროცენტული წილი:

დასაქმება და ქალთა ეკონომიკური გაძლიერება

ქვემოთ მოგვყავს დასაქმების ბლოკში გაერთიანებული პასუხები რეზიუმირებული სახით:

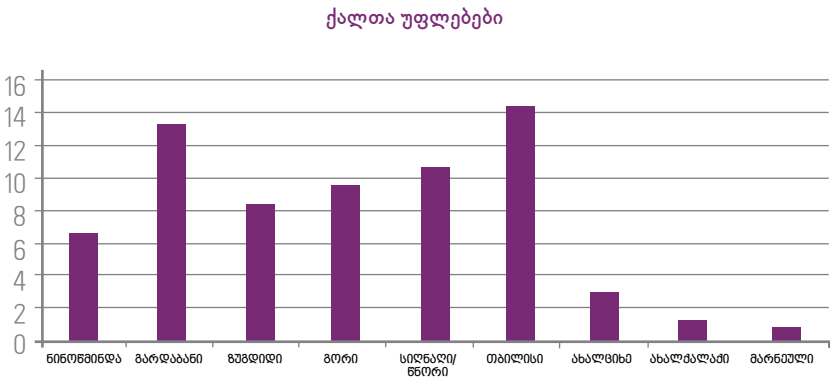
- მარტოხელა და შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე ბავშვის დედებისათვის დასაქმების პროგრამების განხორციელება, რადგან უმუშევრობის პრობლემა მათთვის განსაკუთრებით მწვავეა;
- შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე ქალთა დასაქმების პროგრამების განხორციელება;
- ახალგაზრდების დასაქმების ხელშეწყობა, ახალგაზრდა ქალებისთვის სტაჟირების პროგრამების შექმნა, რადგან ყველა დამსაქმებელი გამოცდილ კადრებს ითხოვს;
- ქალთა მცირე ბიზნესში ჩართულობის ხელშეწყობა ქალთა ეკონომიკური გაძლიერების პროექტებისა და შეღავათიანი კრედიტების გამოყოფის გზით;
- ქალების შესაძლებლობების გაზრდა მათთვის არაფორმალური განათლების/პროგრამების მიწოდების საშუალებით;
- ქალების პროფესიული განათლების ხელშეწყობა ქალთა დასაქმების გაზრდისათვის, ქალთა პროფესიული განვითარება – გადამზადების პროგრამების ხელმისაწვდომობა რეგიონში მცხოვრები ქალებისათვის;
- სოფელში მცხოვრები მოსახლეობის (მათ შორის ქალების და ახალგაზრდების) დასაქმებისა და ეკონომიკური გაძლიერების ხელშეწყობა;
- დროებით უმუშევარი ქალებისთვის კერძო მეწარმეობაში ტრენინგების ჩატარება;

- ქალთა ერთობლივი ეკონომიკური ინიციატივების მხარდაჭერა;
- დასაქმების პროცესში ქალთა დაუცველი ჯგუფებისთვის პრიორიტეტის მინიჭება.

ქალთა უფლებები

ქალთა უფლებების ბლოკში გაერთიანდა კვლევის რესპონდენტთა მიერ გამოთქმული მოსაზრებების ჯამური რაოდენობის 8%.

ქვემოთ მოყვანილ დიაგრამაზე მოცემულია ცალკეულ ქალაქებში მიღებული პასუხებიდან ქალთა უფლებების ბლოკში გაერთიანებული პასუხების პროცენტული წილი:

ქვემოთ მოგვყავს, თემატური ანალიზის შედეგად, ქალთა უფლებების დაცვის ბლოკში გაერთიანებული პასუხები რეზიუმირებული სახით:

- **სახელმწიფო პოლიტიკის შემუშავება ქალთა უფლებების სფეროში**
  - ბევრი სამუშაოა პარლამენტში, რათა შეიქმნას ისეთი კანონმდებლობა, რომელიც არა მხოლოდ დაიცავს ქალის უფლებებს, არამედ გაზრდის მას;
  - ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის წინააღმდეგ მიმართულ სტრატეგიის ჩამოყალიბება.

თავისუფალი არჩევანის უფლება

- ქალისათვის თავისუფალი არჩევანის უფლების ხელშეწყობა: თავისუფალი არჩევანი ოჯახის შექმნის მხრივ, განათლების მიღებისა და პროფესიის თავისუფალი არჩევანი;
- არჩევანის თავისუფლება აბორტის შემთხვევაში.

ქალთა უფლებებსა და გენდერულ საკითხებზე ცნობიერების ამაღლება

- საზოგადოების მგრძობელობის ამაღლება ქალთა საკითხებზე;
- გენდერული თანასწორობის შესახებ საზოგადოებისთვის ინფორმაციის მიწოდება;
- სტერეოტიპების ცვლილებაზე მიმართული ღონისძიებები;
- ქალთა უფლებების შემზღვევაზე გამართულ დისკუსიებში დიასახლისების მიწვევა;
- რეგიონებში სამოქალაქო ცნობიერებისა და საკუთარი უფლებების ცოდნის ღონისძიებების ამაღლება.

ქალთა უფლებების დაცვა გოგონათა უფლებების დაცვა და მხარდაჭერა

- გოგონათა დაცვა ადრეული ქორწინებისაგან;
- გოგონების მიერ სწავლის შეწყვეტის პრევენცია, განსაკუთრებით ეთნიკური უმცირესობებით დასახლებულ რეგიონებში.

სოფლად მცხოვრებ ქალთა უფლებების დაცვა

- სოფლად მცხოვრებ ქალთა გაძლიერებისადმი მიმართული პროგრამების განხორციელება;
- სოფლად მცხოვრებ ქალთა ეკონომიკური დამოუკიდებლობის ხელშეწყობა (იაფი კრედიტების, პროფესიული გადამზადების პროგრამების, ეკონომიკური ინიციატივების მხარდაჭერის საშუალებით);
- სოფლად მცხოვრებ ქალთა ჩართვა სხვადასხვა ტიპის სატრენინგო და საგანმანათლებლო პროგრამებში.

ქალთა უფლებების დაცვა ოჯახური კონფლიქტების დროს

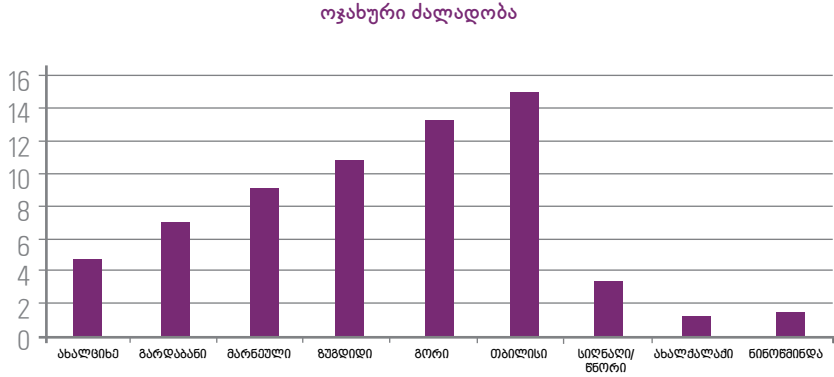
- სახელმწიფოს არ გააჩნია მექანიზმი, რომელიც რეალურად დაიცავს ქალის უფლებებს განქორწინების შემთხვევაში;

- სახელმწიფოს მიერ ისეთი მექანიზმის შემუშავება, რომელიც განქორწინების შემდეგ დედასა და ბავშვებს თავშესაფრის გარეშე დარჩენისაგან დაიცავს.

ოჯახური ძალადობა

ოჯახური ძალადობის ბლოკში გაერთიანდა კვლევის რესპონდენტთა მიერ გამოთქმული მოსაზრებების ჯამური რაოდენობის 9%.

ქვემოთ მოყვანილ დიაგრამაზე მოცემულია ცალკეულ ქალაქებში მიღებული პასუხებიდან ოჯახური ძალადობის ბლოკში გაერთიანებული პასუხების პროცენტული წილი:

ოჯახური ძალადობის ბლოკში თემატურად გაერთიანდა რესპონდენტთა შემდეგი მოსაზრებები:

- ქალებზე ძალადობის საკითხთან დაკავშირებული საკანონმდებლო ნორმების დახვეწა და ამუშავება;
- პრევენციული მექანიზმების შექმნა ქალების ძალადობისგან დასაცავად;
- ძალადობის მსხვერპლი ქალების უფლებების დაცვა და მათი დახმარების ეფექტური სისტემის შექმნა, რადგან ქალებს ეშინიათ იმის თქმის, რომ მასზე ძალადობენ, რადგან რეალურად არც არის ასეთი ბერკეტები, რომლებიც შეძლებენ უკვე მხილებული ქმრის შეკავებას;

- უნდა გამკაცრდეს მოძალადე მამაკაცთა წინააღმდეგ ღონისძიებები და ქალები უნდა იყვნენ დარწმუნებულები იმაში, რომ ქმარი არ მოკლავს, სამაგიეროს გადახდის მიზნით;
- ძალადობის რისკის ქვეშ მყოფი ოჯახების მხარდაჭერა;
- სოციალური მუშაკების ჩართვა ძალადობის რისკის ქვეშ მყოფ ოჯახებში;
- ქალთა მიმართ ძალადობის წინააღმდეგ აქციები არ უნდა იყოს ერთჯერადი;
- ბრძოლა საზოგადოებაში არსებული სტერეოტიპებთან, რომლებიც ქალების მიმართ ძალადობას უწყობენ ხელს.

ინფრასტრუქტურა

ღია კითხვებზე მიღებული პასუხების თემატური ანალიზის შედეგად კატეგორიაში „ინფრასტრუქტურა“ გაერთიანდა რესპონდენტთა მიერ გამოთქმული 21 მოსაზრება, რაც ღია კითხვაზე მიღებული პასუხების 4%-ს შეადგენს.

ქვემოთ მოგვყავს ამ კატეგორიაში გამოთქმული მოსაზრებები რეგიონირებული სახით:

- რეგიონების განვითარებაზე მიმართული აქტივობების რიცხვის გაზრდა;
- ქალაქის დასუფთავების პრობლემები (განსაკუთრებით გამოკვეთეს ნინოწმინდელმა რესპონდენტებმა);
- რაიონულ ცენტრებში მუდმივი წყალმომარაგების პრობლემის გადაჭრა (ამჟამად მხოლოდ კვირაში რამდენიმე დღეა);
- მეტი ყურადღება სოფლების ინფრასტრუქტურის განვითარებას;
- სოფლის დასუფთავების პრობლემები;
- სასმელი წყლის პრობლემა სოფლებში (ქალებს უწევთ წყლის ხელით ტარება);
- სარწყავი წყლის პრობლემა;
- სოფლის შიდა გზების ცუდი მდგომარეობა;
- დიდთოვლობის გამო სოფლის გზები ხშირად იკეტება;

- გაზიფიცირება;
- საძოვრების შემცირება, კარიერების მიერ სოფლის ტერიტორიების დაპყრობა.

სხვადასხვა

კატეგორიაში „სხვადასხვა“ გაერთიანდა რესპონდენტთა მიერ გამოთქმული 12 მოსაზრება, რომელიც სრულიად სხვადასხვა სფეროებს შეეხებოდა. ამ კატეგორიაში გაერთიანებული მოსაზრებები ღია კითხვაზე მიღებული პასუხების მხოლოდ 2%-ია.

ქვემოთ მოგვყავს ამ კატეგორიაში გამოთქმული მოსაზრებები რეზიუმირებული სახით:

- საშემოსავლო გადასახადის გაუქმება;
- საარსებო მინიმუმის საკითხის გადახედვა;
- პოლიტიკური ნიშნით თანამდებობებიდან გათავისუფლების აღმოფხვრა;
- უმუშევარი, ბარმაცი ქმრები;
- საჯარო და პოლიტიკური სივრცის სეკულარიზაცია;
- ინფორმაციის ნაკლებობა ქვეყანაში მიმდინარე მოვლენების შესახებ და ზოგადად, ინფორმირებულობის ნაკლებობა ეთნიკური უმცირესობებით დასახლებულ რეგიონებში.

ქალთა საკითხებისა და ქალბინათვის გენდერული უთანასწოების პრობლემების პროგრესული განსაზღვრვა

გამოკითხვის ერთ-ერთი მიზანი იყო დაგვედგინა, ჩვენი რესპონდენტებისათვის რამდენად პრიორიტეტულია ის ძირითადი თემები, რომლებიც სხვა ქვეყნების გამოცდილების საფუძველზე ტრადიციულად ქალთათვის მნიშვნელოვან საკითხებად ითვლება და რის გათვალისწინებასაც პოლიტიკური პარტები ამომრჩეველ ქალებზე მიმართული პოლიტიკის ფორმირებისას ცდილობენ.

კითხვარის ამ ნაწილისათვის შემუშავდა 17 კითხვა, რომელიც, თავის მხრივ, ნაწილად დაჯგუფდა:

1. პოლიტიკური მონაწილეობა;
2. სკოლამდელი და სასკოლო განათლების საკითხები;
3. სოფლის ინფრასტრუქტურის განვითარების საკითხები;
4. სოციალური საკითხები;
5. სოფლად მცხოვრები ქალების ბიზნესში ჩართვის ხელშეწყობა;
6. ოჯახში ძალადობა;

კითხვები შემუშავდა შემდეგ კონცეფციაზე დაყრდნობით:

- ქალსა და მამაკაცს შორის გენდერული როლებისა და შრომის გენდერული დანაწილების ტრადიციული მოდელის არსებობის პირობებში, რეპროდუქციული, ანუ საშინაო სამუშაოს ძირითადი ნაწილი ქალების მიერ სრულდება, ამიტომ მათთვის ძალზე მნიშ-

ვნელოვანია ისეთი სფეროების განვითარება, რომელიც ამ სამუშაოს შემსუბუქებას უწყობს ხელს: გაზითა და წყლით მომარაგების სისტემების აწყობა, საბავშვო ბაღების ხელმისაწვდომობისა და სასკოლო განათლების ხარისხის გაზრდა.

- რადგან შეზღუდული შესაძლებლობის პირთა, მათ შორის შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვთა, ყოველდღიური მოვლა და მხარდაჭერა ძირითადად ქალების მიერ ხორციელდება, მათთვის აგრეთვე მნიშვნელოვანია შეზღუდული შესაძლებლობის გამო არსებული ყველა კატეგორიის პენსიის გაზრდა.
- შრომის ბაზრის ფემინიზირებული სფეროები, ანუ ის სფეროები, სადაც ძირითადად ქალები არიან დასაქმებული, ტრადიციულად, ნაკლებად ფინანსდება, ამიტომაც ამ სფეროების დაფინანსების გაზრდა გენდერული თანასწორობის უზრუნველყოფის ხელშეწყობი პოლიტიკის ნაწილად განიხილება.
- ოჯახში ძალადობის საკითხიც გენდერული საკითხია, გამომდინარე იქიდან, რომ საქართველოში ოფიციალური სტატისტიკით, მსხვერპლთა 91% ქალია, შესაბამისად, ოჯახში ძალადობის მიმართულებით ეფექტიანი პოლიტიკის დანერგვის ხელშეწყობაც ქალებისათვის მნიშვნელოვანია.
- რადგან სოფლად ტრადიციული გენდერული ნორმები უფრო მყარია, მნიშვნელოვნად ითვლება სოფლად მცხოვრებ ქალთა პრობლემებზე მუშაობა და განსაკუთრებით, მათი ეკონომიკური დამოუკიდებლობის ზრდის ხელშეწყობა.

პოლიტიკური მონაწილეობა

პოლიტიკური მონაწილეობის საკითხები ძალიან პრიორიტეტულია რესპონდენტთა 58%-თვის, პრიორიტეტულია 31%-თვის, ნაკლებად პრიორიტეტულად მიიჩნევენ 6%, ხოლო არაპრიორიტეტულად 5%.

უნდა აღინიშნოს, რომ ის საკითხები, რომლებიც საქართველოს პოლიტიკური პარტიების მიერ გენდერული პოლიტიკის განვითარებას შეეხება, გამოკითხვის მონაწილეთათვის არანაკლებ პრიორიტეტუ-

ლია, ვიდრე ტრადიციულად მნიშვნელოვანი სოციალური და ინფრასტრუქტურული საკითხები.

პოლიტიკური მონაწილეობის ბლოკში გაერთიანებული საკითხებიდან გამოკითხვის მონაწილეებმა განსაკუთრებით პრიორიტეტულად მიიჩნიეს შიდაპარტიულ პოზიციებზე ქალთა დაწინაურების ხელშეწყობა და პოლიტიკურ პარტიებში რეალური, მოქმედი ქალთა ფრთის არსებობა, რომელსაც არა მხოლოდ წინასაარჩევნო პერიოდში, არამედ რეგულარულად ექნება კავშირი ქალ ამომრჩევლებთან, მათ შორის სოფლად. ორივე საკითხს კვლევის მონაწილეთა 73% ძალიან პრიორიტეტულად მიიჩნევს.

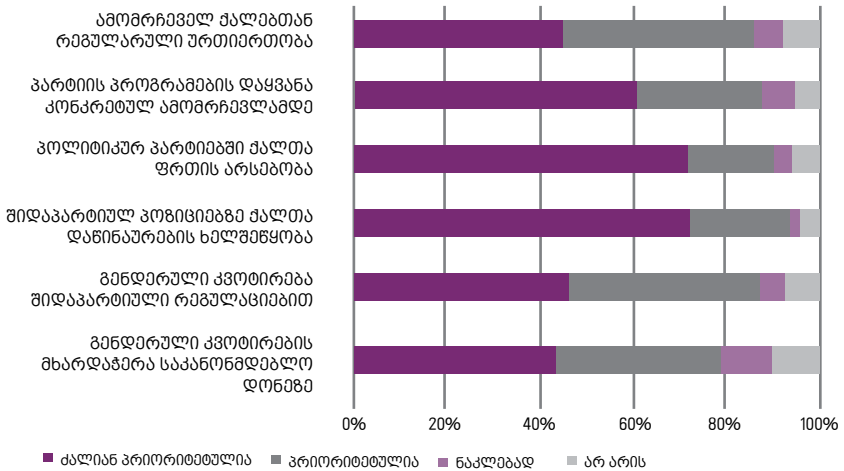
კითხვარში პოლიტიკური მონაწილეობის ნაწილში ფორმულირებულ ცალკეულ საკითხებზე პასუხების პროცენტული გადანაწილება შემდეგია:

პოლიტიკური მონაწილეობის საკითხები	ძალიან პრიორიტეტულია %	პრიორიტეტულია %	ნაკლებად პრიორიტეტულია %	არ არის პრიორიტეტული %
პოლიტიკური პარტიების მიერ ამომრჩეველ ქალებთან ურთიერთობის რეგულარული და ფორმალური პროცედურების დამკვიდრება ქალების საჭიროებების შესასწავლად	46	41	7	6
პარტიის პროგრამების დაცვანა კონკრეტულ ამომრჩეველად. პოლიტიკური პარტიების მიერ არა მხოლოდ ეროვნული მასშტაბის პროგრამების შექმნა, არამედ ადგილობრივი ლოკალური პროგრამებისაც, რომელშიც კონკრეტული რეგიონისა თუ ქალაქის გარკვეული უბნის ამომრჩეველი ქალი საკუთარ პრობლემების ამოცნობას შესძლებს	62	27	7	4
პოლიტიკურ პარტიებში რეალური, მოქმედი ქალთა ფრთის არსებობა, რომელსაც არა მხოლოდ წინასაარჩევნო პერიოდში, არამედ რეგულარული კავშირი ექნება ქალ ამომრჩევლებთან, მათ შორის სოფლად	73	19	4	4

შიდა პარტიულ პოზიციებზე ქალთა დაწინაურების ხელშეწყობა	73	22	2	3
გენდერული კვოტირების პრინციპის შემოღება შიდაპარტიული რეგულაციების საშუალებით	47	41	6	6
გენდერული კვოტირების პრინციპის მხარდაჭერა საკანონმდებლო დონეზე	45	36	10	9

ქვემოთ იხილეთ შესაბამისი დიაგრამა:

პოლიტიკური მონაწილეობა

სკოლამდელი და სასკოლო განათლება

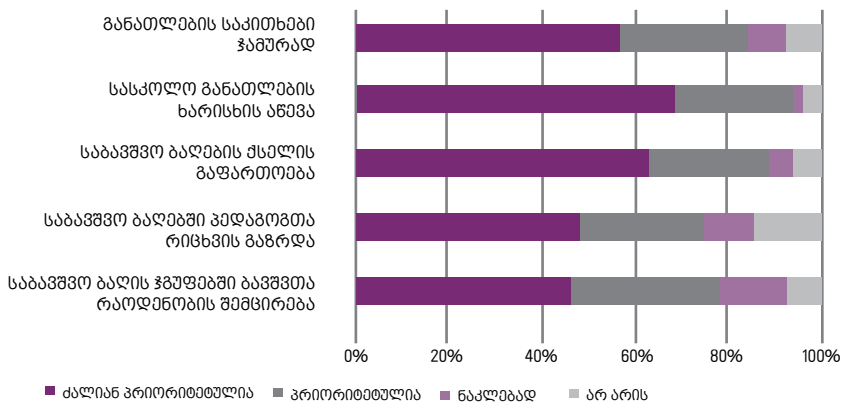
განთლების საკითხები ძალიან პრიორიტეტულია რესპონდენტთა 57%-თვის, პრიორიტეტულია 28%-თვის, ნაკლებად პრიორიტეტულად მიიჩნევენ 8%, ხოლო არაპრიორიტეტულად 7%.

კითხვარში ინფრასტრუქტურის პროგრამების ნაწილში ფორმულირებულ ცალკეულ საკითხებზე პასუხების პროცენტული გადაწილება შემდეგია:

სკოლაშდელი და სასკოლო განათლება	ძალიან პრიორიტულია %	პრიორიტულია %	ნაკლებად პრიორიტულია %	არ არის პრიორიტულია %
სასკოლო განათლების ხარისხის აწევა, რათა დამატებით არ იყოს საჭირო რეპეტიტორთა ხარჯების გაწევა	69	25	3	3
საბავშვო ბაღების ქსელის გაფართოების მხარდაჭერა და არსებული ადგილების რაოდენობის გაზრდა	64	26	4	6
საბავშვო ბაღებში პედაგოგთა რიცხვის გაზრდა	49	26	11	14
საბავშვო ბაღის ჯგუფებში ბავშვთა რაოდენობის შემცირება	47	32	14	7
განათლების საკითხები ჯამურად	57	28	8	7

ქვემოთ იხილეთ შესაბამისი დიაგრამა:

განათლების საკითხები

სოფლის ინფრასტრუქტურის განვითარების საკითხები

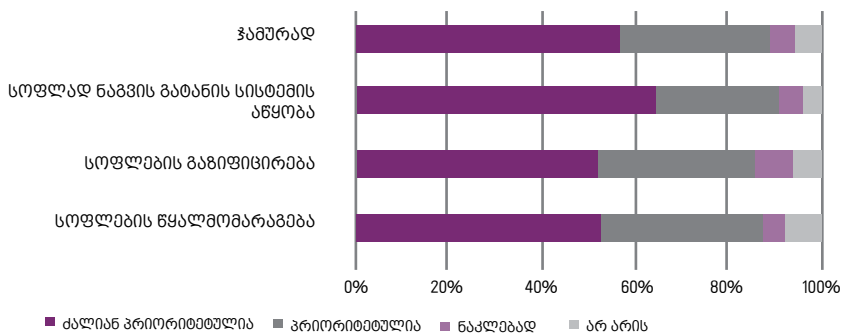
ინფრასტრუქტურული პროგრამების განხორციელება ძალიან პრიორიტეტულია რესპონდენტთა 57%-თვის, პრიორიტეტულია 31%-თვის, ნაკლებად პრიორიტეტულად მიიჩნევა 6%, ხოლო არაპრიორიტეტულად 6%.

კითხვარში ინფრასტრუქტურის პროგრამების ნაწილში ფორმულირებულ ცალკეულ საკითხებზე პასუხების პროცენტული გადანაწილება შემდეგია:

	ძალიან პრიორიტეტულია %	პრიორიტეტულია %	ნაკლებად პრიორიტეტულია %	არ არის პრიორიტეტული %
სოფლის ინფრასტრუქტურის განვითარების საკითხები				
სასკოლო გაზიფიცირებული სოფლების რაოდენობის გაზრდა	54	35	6	5
წყალსადენით უზრუნველყოფილი სოფლების რაოდენობის გაზრდა	53	33	6	8
სოფლებიდან მყარი ნარჩენების გატანის ცივილიზებული სისტემის აწყობა	65	25	5	5

ქვემოთ იხილეთ შესაბამისი დიაგრამა:

სოფლის ინფრასტრუქტურის განვითარების საკითხები

სოციალური საკითხები

სოციალური საკითხების ნაწილში გაერთიანებული პრობლემატიკა ძალიან პრიორიტეტულია რესპონდენტთა 54%-თვის, პრიორიტეტულია 28%-თვის, ნაკლებად პრიორიტეტულად მიიჩნევა 9%, ხოლო არაპრიორიტეტულად 9%.

II ნაწილი

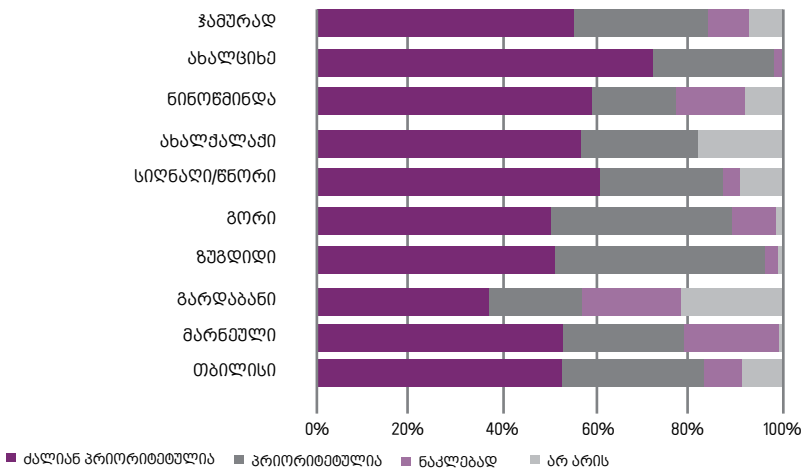
საკმაო განსვლაა ამ ნაწილში გაერთიანებული ორი საკითხის პრიორიტეტულობაში, კერძოდ, გამოკითხვის მონაწილეების 73% ძალიან პრიორიტეტულად მიიჩნევს შეზღუდული შესაძლებლობის გამო ყველა კატეგორიის პენსიის გაზრდის საკითხს.

კითხვარში ინფრასტრუქტურის პროგრამების ნაწილში ფორმულირებულ ცალკეულ საკითხებზე პასუხების პროცენტულ გადანაწილებას შემდეგია:

სოციალური საკითხები	ძალიან პრიორიტეტულია %	პრიორიტეტულია %	ნაკლებად პრიორიტეტულია %	არ არის პრიორიტეტული %
იმ სფეროების დაფინანსების გაზრდა, რომელშიც ძირითადად ქალები არიან დასაქმებული, კერძოდ, სკოლამდელი აღზრდის, სასკოლო განათლების, სოციალური სამუშაოს სექტორების დაფინანსების გაზრდა	36	38	15	11
შეზღუდული შესაძლებლობის გამო ყველა კატეგორიის პენსიის გაზრდა	73	19	3	5

ქვემოთ მოყვანილ დიაგრამაზე იხილეთ შედეგები ქალაქების მიხედვით:

სოციალური საკითხები

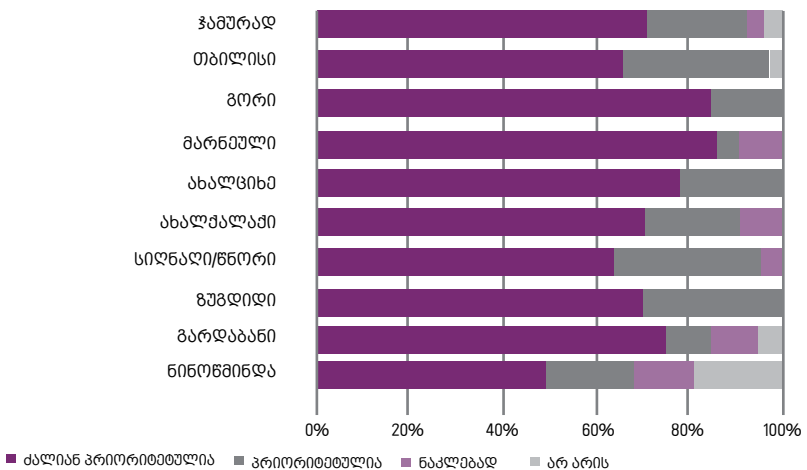

სოფლად მცხოვრები ქალების ბიზნესში ჩართვის ხელშეწყობა

სოფლად მცხოვრებ ქალთათვის შეღავათიანი აგრო-კრედიტების პროგრამის დანერგვის მხარდაჭერა ძალიან პრიორიტეტულია რესპონდენტთა 71%-თვის, პრიორიტეტულია 22%-თვის, ნაკლებად პრიორიტეტულად მიიჩნევა 3%, ხოლო არაპრიორიტეტულად 4%.

ქვემოთ მოყვანილ დიაგრამაზე იხილეთ შედეგები ქალაქების მიხედვით:

შეღავათიანი აგროკრედიტების პროგრამა
სოფლად მცხოვრები ქალებისათვის

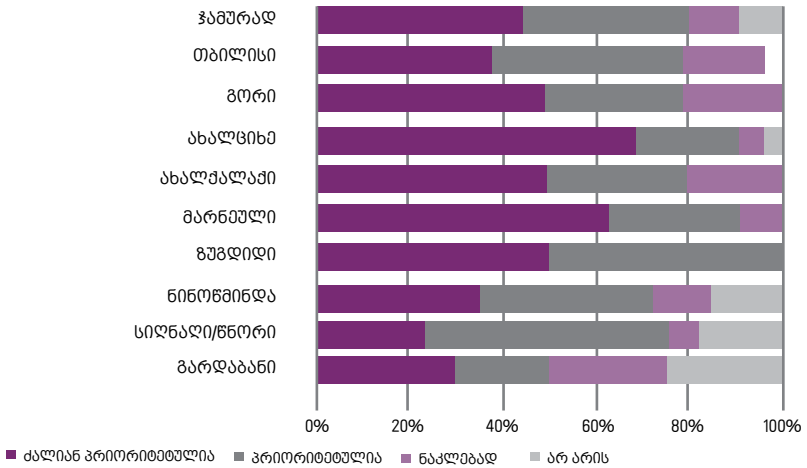

ოჯახური ძალადობა

ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა დახმარების ეფექტური სისტემის აწ-ყობა და სოციალურ მუშაკთა ჩართულობის გაზრდა ძალადობის რისკის ქვეშ მყოფი ოჯახების მხარდასაჭერად, ძალიან პრიორიტეტულია რესპონდენტთა 45%-თვის, პრიორიტეტულია 35%-თვის, ნაკლებად პრიორიტეტულად მიიჩნევა 11%, ხოლო არაპრიორიტეტულად 9%.

ქვემოთ მოყვანილ დიაგრამაზე იხილეთ შედეგები ქალაქების მიხედვით:

ოჯახურ ძალადობასთან ბრძოლის ეფექტური სისტემის ჩამოყალიბება

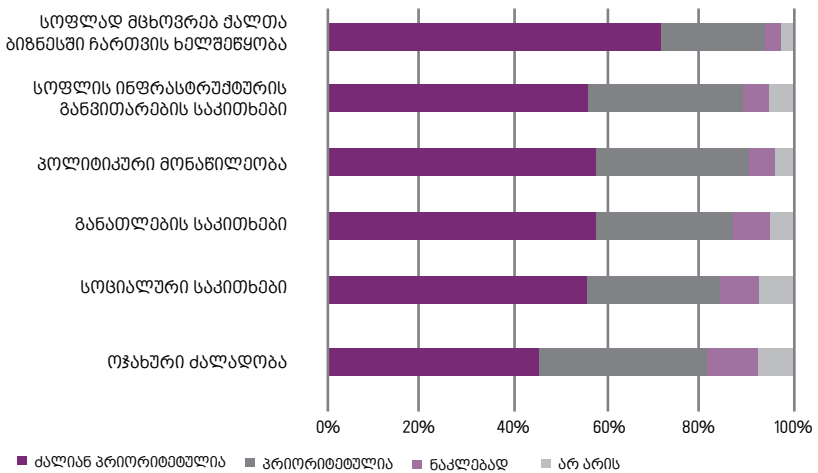

კითხვარში მოცემული საკითხებიდან რესპონდენტებისათვის ყველაზე პრიორიტეტული იაფი კრედიტების საშუალებით სოფლად მცხოვრებ ქალთა ბიზნესში ჩართვის ხელშეწყობა აღმოჩნდა. ეს საკითხი ძალიან პრიორიტეტულად გამოკითხულთა 71%-მა ჩათვალა, შემდეგ პოზიციაზეა პოლიტიკური მონაწილეობის საკითხები, რასაც ძალიან პრიორიტეტულად გამოკითხულთა 57% მიიჩნევს, თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ ამ ნაწილიდან 2 საკითხი: პარტიებში ქალთა ფრთის არსებობა და შიდაპარტიულ პოზიციებზე ქალთა დაწინაურება გამოკითხულთა მიერ განსაკუთრებით პრიორიტეტულად ჩაითვალა, კერძოდ, ეს ორივე საკითხი 73%-მა მიიჩნია ძალიან პრიორიტეტულად. კითხვარის 17 კითხვიდან ასეთივე პრიორიტეტულობის პრობლემად მიჩნეულ იქნა შეზღუდული შესაძლებლობის გამო ყველა კატეგორიის პენსიის გაზრდის საკითხი.

საკითხთა 6 ჯგუფის პრიორიტეტულობა გამოკითხვის მონაწილეებმა შემდეგნაირად განსაზღვრეს:

	ძალიან პრიორიტულია %	პრიორიტულია %	ნაკლებად პრიორიტულია %	არ არის პრიორიტულია %
სოფლად მცხოვრებ ქალთა ბიზნესში ჩართვის ხელშეწყობა	71	22	3	4
პოლიტიკური მონაწილეობა	58	31	6	5
სოფლის ინფრასტრუქტურის განვითარების საკითხები	57	31	6	6
განათლების საკითხები	57	28	8	7
სოციალური საკითხები	54	28	9	9
ოჯახური ძალადობა	45	35	11	9

ქვემოთ მოყვანილ დიაგრამაზე მოცემულია საკითხთა ექვსივე ნაწილზე პასუხების განაწილების სურათი:

რეკომენდაციები პოლიტიკურ პარტიებს

საარჩევნო პროგრამა ძლიერი ინსტრუმენტია პოტენციური მომხრეების და ამომრჩევლების მოსაზიდად, ვინაიდან ეს არის დოკუმენტი, რომელიც ხელმისაწვდომია ფართო საზოგადოებისთვის ინფორმირებული არჩევანის გასაკეთებლად. ამიტომ, საარჩევნო პროგრამა, რომელიც წარმოადგენს პარტიის ხედვას იმ საზოგადოებაზე, რომლის შექმნასაც ხელისუფლებაში მოსვლის შემდეგ აპირებს, უნდა ასახავდეს საზოგადოების სხვადასხვა ფენების საჭიროებებს.

ვინაიდან ამ მიმოხილვის ფოკუსი პოტენციური ქალი ამომრჩევლებია, პოლიტიკურმა პარტიებმა სათანადო ყურადღება უნდა დაუთმონ ქალი მხარდამჭერებისა თუ პოტენციური მხარდამჭერების საჭიროებებსა და მათი მოზიდვის საკითხს. მთავარი კითხვა, რომელსაც პარტიამ უნდა უპასუხო, ასეთია: რატომ უნდა მისცეს ხმა ქალმა ამომრჩეველმა თქვენ პარტიას?

- დაამკვიდრეთ ამომრჩეველ ქალებთან ურთიერთობის რეგულარული და ფორმალიზებული პროცედურები ქალების საჭიროებების შესასწავლად.

- საჯარო შეხვედრები ქალ ამომრჩევლებთან გამართეთ არა მარტო არჩევნების, არამედ არჩევნების შემდგომ პერიოდშიც.
- ქალებთან საჯარო შეხვედრებში ჩართეთ პარტიის ქალი წევრები, რადგან ისინი უკეთ მოახდენენ ქალთა პრობლემების იდენტიფიცირებას.
- შეიტანეთ ქალთა საკითხები საარჩევნო პროგრამაში და მის შემუშავებაში ჩართეთ პარტიის ქალი წევრები, რათა სათანადოდ მოხდეს საარჩევნო პროგრამაში ქალთა საკითხების ასახვა.
- მკაფიოდ და მწყობრად ახსენით საარჩევნო პროგრამაში, როგორ შეუწყობთ ხელს ქალთა საკითხების მოგვარებას.
- შესაძლებლობა მიეცით ქალებს, ეფექტიანი მონაწილეობა მიიღონ საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ ცხოვრებაში და ხელი შეუწყვეთ ქალების როგორც აქტიური წარმომადგენლების გაძლიერებას საჯარო ცხოვრებაში.
- შეამცირეთ კაცებთან ქალების სრულყოფილი და თანასწორი პარტნიორობის ბარიერები.
- შეიმუშავეთ სტრატეგია ქალი ამომრჩევლების გააქტიურებაზე.
- შეიმუშავეთ ქალი ამომრჩევლების ინფორმირების კამპანია.
- გააძლიერეთ ძალისხმევა ქალი ამომრჩევლების მოსამზიდად, მეტი ქალი კანდიდატის დასახელების, შესაბამისი მესიჯების და შეთავაზებების შემუშავების გზით.
- გამოიჩინეთ დაინტერესება ქალთა საკითხების მიმართ და შეიმუშავეთ ისეთი ინიციატივები, რომლებიც უშუალოდ ეხება ქალ ამომრჩევლებს ან რომლის ბენეფიციარებიც ქალები არიან.
- მოახდინეთ ქალთა საკითხებთან პარტიის იდენტიფიცირება, ამ საკითხების ირგვლივ მობილიზების გზით.
- პარტიის პროგრამები დაიყვანეთ კონკრეტულ ამომრჩევლამდე. ეროვნულთან ერთად შეიმუშავეთ ადგილობრივი პროგრამებიც, რომლებშიც კონკრეტული რეგიონისა თუ ქალაქის ამომრჩეველი ქალი საკუთარი პრობლემების ამოცნობას შეძლებს.
- მოაწყვეთ შეხვედრები რეგიონების მოსახლეობასთან გენდერული თანასწორობის, ქალთა პოლიტიკური გაძლიერების, ქალთა უფლებებისა და ყველა სახის დისკრიმინაციის აღმოფხვრის საკითხებზე.

- შეიმუშავეთ ისეთი პოლიტიკა, რომელიც გენდერული თანასწორობის გაუმჯობესებას უწყობს ხელს.
- აქციეთ გენდერული საკითხები საარჩევნო პროგრამის ერთ-ერთ ძირითად თემად (მეინსტრიმად).
- თავიდან აიცილეთ საარჩევნო პროგრამაში ტრადიციული, სტერეოტიპული შეხედულებების და მიდგომების ასახვა.